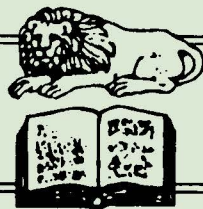

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

39. szám

Húsvét, 2000

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Budapest, 2000

Húsvét (Vágvölgyi Éva rajza)	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek (Vágvölgyi É.)	2
Babylóni történelem Dániel könyvében 1. (Komoróczy Géza)	5
Élő Ige Bibliaiskola, 29. óra	17
Biblia és a játék (Ecsedy Tamás)	22
Támpontok a csoportos szentírásolvasáshoz (C. Mesters)	25
Szent Pál a megigazulásról (W. Radl)	27
Olvasóink kérdezik (Gaál Endre)	30
Innen-onnan (Székely István)	34
A Szentírás az életemben (vallomások)	36
Társulatunk életéből	38
Újdonság: <i>Újszövetség és Zsoltárok</i>	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

A szerkesztőbizottság tagjai:

Székely István, Tarjányi Béla, Vágvölgyi Éva

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Grafikák: Vágvölgyi Éva

Nyomda: Gödi Print Kft.

Ajánlás

Amikor az ünnepi liturgiában kezembe veszem az evangéliumoskönyvet, s azt az egybegyűlteket és az egész Egyház felé magasra emelem az áldás jeleként, ezt abban a reményben teszem, hogy az továbbra is az élet könyve lesz minden hívő, minden család és az egész társadalom részére.

Részlet II. János Pál pápa beszédéből
(1999. jún. 6-án Pelplin, Lengyelország)

Ünnep

Sötétségben fény gyullad,
Reménytelenségben remény,
Halálból feltámadás,
Elvesztetből megtalálás,
Nem remélt csoda,
Mikor a sohatöbbéből
Mindörökké válik,
Az üresség megtelik,
A hideg áttűzesedik.

* * * *

Élet vagy, gyönyörű,
De egészen más,
Mint amit életnek
Hisznek az emberek.
Virágba borult fa,
Méh áttetsző szárnya,
Madárfütty,
Bogár lábanyoma a porban,
Táncoló fény és árnyék,
Vízfodor.
A lélek szabad
Szárnyalása vagy,
Mely a testet is
Magával emeli,
Nem elrúgja magától.
A Kert a dolgok eleje és vége:
A teremtés kertje
Az Ígéret földje, mint kert
Az Énekek éneke kertje
A getszemáni kert
A sírbolt és a feltámadás kertje
Az új Jeruzsálem kertje.

Aki nem fedezte még fel az Ő Kertjét a sivatag mélyén, az igazából nem tudja, mi a Kert. A Kert mindnyájunk sivataga mélyén ott sugárzik. S mi tudva vagy öntudatlanul egész életünkben utána kutatunk, a Kertet keressük, gyötrődve és olthatatlan szomjúsággal vágykozva.

A kert

*A kert mindnyájunk
Belső pusztasága
Mélyén ott sugárzik.
S mi, mint sivatagi vándorok,
Tikkadtan és elgyötörten,
Botladozva keressük,
Olthatatlan szomjúsággal
Vágyakozva utána.
Kert csak ott van,
Ahol élő víz fakad.*

*»Aki szomjazik,
jöjjön hozzám és igyék!
Aki hisz bennem,
annak szívéből
az Írás szava szerint
élő víz forrásai fakadnak« Jn 7,37-38*

Oly hihetetlen csoda, hogy a Kerthez vissza-, eltaláltunk. Fal és kapu ő, és út, ami Hozzád vezetett. Nem tudtam már semmit a Kertről, amikor ez történt. Már keresni is elfelejtettem, úgy elmerült a homályba. De amikor felsejlett előttem, rögtön tudtam, hogy a teremtés csodája megismétlődik bennem. Gyönyörű, gyönyörű, káprázatos csoda! És persze fájdalom a fal miatt, amely körülvette. A sóvárgás úgy mardosott néha, mint egy farkas, de tudtam, csak akkor léphetek be, ha Te kaput nyitsz, különben örökre elveszítem. Fájdalom, fásultság, reménytelenesség próbái közt vártam mégis, a reménytelenség ellenére, hogy az ígéret beteljesüljön. És a kapu egyszer csak kinyílt. Nem tudom hol, hogyan, de egyszerre eltöltött a bizonyosság, hogy nyitva van. És akkor lassan-lassan rájöttem, hogy a Kert sokkal nagyobb gazdagságot, csodát rejt, mint amit sejtetett. Nem csak az elveszett társat találtam meg, hanem az elveszett istenközelséget is. Ott sétáltam benne a »nappali szellőben« Ter 3,8.

* * * *

Tudod, hogy szeretlek.
De semmit nem
Tehetek meg helyetted.
Én nem vagyok
Senki és semmi,
Csak hírvivő, postás.
Az én szeretetem
Csak halvány visszfénye
Annak a végtelen Szeretetnek
Aki engem küldött.
Mikor jön el a nap,
Amikor, Jézus,
Áttöröd a falakat
És az isteni szeretet
Sugárzó melege és
Fénye leolvasztja
A szív jégpáncélját?
A postásnak az dolga,
Hogy menjen,
Kézbesítse az üzenetet.
Nem több, de nem is kevesebb.
A többi már nem az ő dolga,
Hanem a Küldőé és a címzetté.
»Karjába vette és hordozta őket.« Iz 63,9

* * * * *

Karodban lenni,
Arcodhoz emelve lenni.
Lesni kifelé,
Riadozni kicsit,
De nem félni.

* * * * *

Van, aki foggal-körömmel ragaszkodik az élethez.
Van, aki mindenáron meg akar halni.
Nekem többé nem célom sem az élet, sem a halál,
Csak Hozzád ragaszkodom.

Havva

Komoróczy Géza

Babilóni történelem Dániel könyvében (1)

A Szent Jeromos Bibliatársulat meghívását, természetesen, külön is köszönöm.¹ Ennek könnyen megfogalmazható oka van: az, hogy különös megbecsülést érzek az Önök munkája, és mindenekelőtt az Önök által kiadott új magyar Biblia-fordítás iránt. Most is ezt a Bibliát hoztam magammal az Egyetemről, a tanszéki könyvtárból. Nem mintha nem volna más Bibliánk, hiszen egy egész falnyi könyvespolcunk van tele a bibliai irodalommal, de nagyra tartom, hogy a héber szöveg iránti tisztelet és Hieronymusnak, vagy ahogy önök mondják, Szent Jeromosnak az emléke egyaránt tükröződik a Káldi-*Neo-Vulgata* Bibliában.

Én magam orientalista vagyok, Mezopotámiával és a zsidó világgal foglalkozom. Mai előadásom tárgyát is ebből a körből választottam. Ha az önök közvetlen érdeklődése számára talán kissé különös és távoli vagy nehezen megközelíthető is az ókori Elő-Ázsia világa, remélem, hogy előadásom egyik vagy másik mozzanata fölkelte majd figyelmüket.

Azért választottam éppen Dániel könyvét mai előadásom textusául, mert ez a könyv a héber Bibliának az a része, amelyben az ókori Mezopotámia és a bibliai zsidó világ a legszorosabban összekapcsolódik egymással, és amelynél a holt-tengeri (Qumrán) leletek² a korábbi ismereteinkhez képest merőben új megvilágításba állítják a héber Biblia egyik könyvének keletkezés-történetét vagy legalábbis annak egy fontos mozzanatát. A Dániel könyvével kapcsolatba hozható babilóni szöveg-

¹ Előadás a Bibliaközpontban 1999. május 12-én. – Az előadás magnetofonra felvett szövegét, amelyet a Bibliaközpont munkatársainak szívesességéből leírva kaptam kézhez, a nyomtatott közlés számára átjavítottam, némileg kiegészítettem, de nem írtam helyette igazi tanulmányt: nem töröltem belőle a rögtönzött szóbeliség néhány elemét: kitérőket, kívülre utalásokat stb., ezek talán írásban sem hatnak megbocsáthatatlanul henyen. – Ezúton is köszönetet mondok Tarjányi Béla professzornak a meghívásért és a szíves fogadtatásért.

² Nemcsak a Nabúnaj imája címmel ismert töredék (4Q242), hanem egyéb, a könyv anyagához kapcsolódó fragmentumok (4Q243–245, illetve 4Q246) is. Utóbbiak definitív tudományos kiadása: John Collins & Peter Flint, „Pseudo-Daniel”, in: *Qumran Cave 4, XVII: Parabiblical Texts, Part 3* (Discoveries in the Judaean Desert, 22) (Oxford: Clarendon Press, 1996), 95–164; illetve Émile Puech, „Apocyphe de Daniel”, uo., 165–184.

anyagról többször írtam már régebben is,³ és bizonyára máskor is fogok még. Mostani előadásomban ahhoz képest, amit Dániel könyvének babylóni háttéréről történeti tanulmányaimban elmondtam, talán nem lesz nagyon sok újdonság, de ha azokat ismerik, és ilyen értelemben esetleg némi csalódást fogok okozni, akkor magam viszonzásul csak őszinte köszönetemet és elismerésemet fejezhetem ki ezért, mert hiszen az ember nem várhatja el a hallgatóságától, hogy egy alkalmi előadásra mindannyian felkészüljenek az előadó éveivel korábbi tanulmányaiból.

Dániel könyve a héber Bibliának ahhoz a részéhez tartozik, amelyet *Iratok*-nak (*Ketuvim*) nevezünk. Ez a héber kánon negyedik, legutolsó része. Ezzel szemben az alexandriai régi görög fordítás, az ott élő zsidók számára készült *Septuaginta*, és nyomában a keresztény kánon – definitív formában a tridenti zsinaton 1546-ban véglegesített róm. kat. kánon is⁴ – a prófétai könyvek közé sorolja.⁵ Én a héber kánon szem előtt tartásával beszélek erről a szövegről.

A héber bibliai kánon negyedik része a szövegtörténet szempontjából azt jelenti, hogy nagyjából a héber Biblia legkésőbbi iratai. A kánon legkorábbi része, a *Tóra* (*Pentateukhosz* / Mózes öt könyve) mint korábbi – és szóban vagy írásban⁶ hagyományozott – szövegek megszerkesztett gyűjteménye nyilvánvalóan a babylóni fogság előtt, illetve részben a fogság folyamán készült, és legkésőbb a fogságból való hazatéréskor, az időszámításunk kezdete előtti (i. e. / Kr. e.) VI.–V. század fordulóján már többé-kevésbé a jelenlegi formájában állhatott rendelkezésre a Jeruzsálemben újrászerveződő zsidó vallási-politikai közös-

³ Komoróczy Géza, *Antik Tanulmányok*, 11 (1964), 292–294; „A héber és az arámi nyelv Dániel könyvében: Héber nyelvi reneszánsz a Makkabeusok korában?”, in: Landeszman György & Deutsch Róbert, szerk., *Hetven év. Emlékkönyv dr. Schweitzer József születésnapjára* (Budapest: Budapesti Zsidó Hitközség, 1992), 101–108; *Kiáltó szó a pusztában. A holt-tengeri tekercsek* (Budapest: Osiris Kiadó, 1998, 1999²), 174 skk. (Mindegyik bő további irodalommal.)

⁴ *Enchiridion Biblicum. Documenta ecclesjastica Sacram Scripturam spectantia* (Neapoli: M. d'Auria & Romae: A. Armodo, 1961²), 27 sk. (§ 63).

⁵ Ezékiel után és a „kisebb” prófétai könyvek előtt.

⁶ A Tóra és egyszersmind a Biblia Írásban a legkorábbról fennmaradt részlete jelenlegi ismereteink szerint a kohanita / papi / ároni áldás (Num 6,24–26) szövege, amely Jeruzsálem egykori temető-völgyének (Ketef Hinnom, az óvárostól délnyugatra) egyik sírjában, egy ezüst lemezből készült tekercsre írva maradt fenn, az Első Templom utolsó fél évszázadából (i. e. 620 k.). A szóbeli hagyomány történeti mélységét a legjobban Lukács evangéliumának egy verse (2,14) mutatja: egy szertartási formula, amelynek, illetve hármas tagolású variánsának szó szerinti párhuzama az i. e. 2. évezred ugariti költészetben található meg.

ségnek. A második és a harmadik részt héberül *Próféták*-nak (*Neviim*), ezen belül pedig *Első* vagy korai (*risonim*), illetve *Későbbi* (*aharonim*) *próféták*-nak nevezik. Ezek a gyűjtemények részben ugyancsak a fogság előtti időkre mennek vissza, de a szövegek szerkesztése, a hozzájuk csatolt kiegészítések biztosan későbbiek, már csak azért is, mert olyan anyag is található bennük, amely nagyon jelentős részben éppen a babylóni fogság körülményeire (i. e. VI. század), illetve a fogságból való visszatérés eseményeire vonatkozik. Ez az utóbbi időszak az i. e. 520-as évektől a század (i. e. V. század) közepéig, illetve talán utolsó harmadáig terjedt. A „későbbi próféták” szövegei részben már ebből az időből valók, főként a korszak elejéről, és némely részük talán még fiatalabb.

Az *Iratok*-nak nevezett gyűjteményben túlnyomó részben olyan szövegek találhatók, amelyek jóval később keletkeztek, mint a babylóni fogságból való visszatérés kora. Némely részük alighanem visszanyúlik korábbi időkre, mint például a Zsoltárok könyvének első három része⁷ (esetleg ennél valamivel több is), amelyekben számos szöveg esetében meglehetősen valószínű a Dávid–Salamon kori eredet, de egyébként még a Zsoltárok könyvében is igen erős a kései kor lenyomata. A bölcsesség-könyvekről, amelyek az *Iratok* külön egysége, anélkül, hogy itt a részletek tárgyalásába akarnék bocsátkozni, nagyjából ugyanezt a megállapítást tehetjük.

A qumráni leletek éppen a Zsoltárok könyve tekintetében igazolták látványosan azt, hogy utolsó két részében új keletkezésű anyag keveredik a régivel. A Zsoltárok könyvének két nagy kéziratát találták meg Qumránban, gyakorlatilag a könyv teljes szövegével. Az egyik kézirat szövege nagyjából – értsd: kisebb szövegváltozatoktól eltekintve – azonos azzal, amit a mi héber Bibliánk, a maszoréta Biblia tartalmaz; a másikon az első három rész (Ps 1–89) azonos, ezt követően azonban vannak benne olyan zsoltárok, amelyek a maszoréta Zsoltárok könyvében egyáltalán nincsenek meg, és olyanok is, amelyek megvannak ugyan, de más sorrendben elhelyezve, mint a maszoréta szövegben. A Septuagintában a Zsoltárok könyve egy, a szír Biblia-fordításban (Pessita) pedig további négy olyan zsoltárt is tartalmaz (Ps 151, illetve 152–155, resp.), amelyek nincsenek benne a héber kánonban. Ezeket apokrif zsoltároknak szokás tekinteni. A címfeliratok magukban a

⁷ A Zsoltárok könyvének hagyományos tagolása: I: 1–41; II: 42–72; III: 73–89; IV: 90–106; V: 107–150.

Pesitta-kéziratokban is megjegyzik, hogy ezek „nem szerepelnek a héber (szöveg)ben”. Még az 1930-as évek elején egy fiatal Biblia-tudós, aki később egyike lett az igazán jelentékenyeknek, a protestáns Martin Noth a szír zsoltárok közül hármát (Ps 152, 154, 155), a szövegek héber eredetének szemléltetésül, le- (illetve vissza-) fordított héberre.⁸ Qumránban a Zsoltárok könyvének egyik kéziratában három apokrif görög és szír zsoltárnak előkerült a héber szövege (Ps 151, 154, 155).⁹ Közülük a két utóbbi fényesen igazolta Martin Noth egykori héber fordítását.¹⁰ A Zsoltárok könyvének kétféle szöveghagyománya Qumránban azt mutatja, hogy a könyv utolsó két részének szövege még az i. e. I – i. sz. I. században is ingadozott. A héber kánon, amelyet a maszoréta szöveg tükröz, más szövegeket fogadott el véglegesen, mint a Septuaginta és a Pesitta.

Hasonló egyébként a helyzet a *Későbbi próféták*-ból Jeremiás könyvével, ahol a qumráni szöveg egy bizonyos mértékig igazolta a Septuagintát a maszoréta hagyománnyal szemben. Ugyanis a Septuaginta eltérő olvasatai és szöveg-kihagyásai inkább egyeznek a Qumránban előkerült héber szöveggel, mint a maszorétakéval. Ez annyit jelent, hogy a qumráni Biblia-kéziratok keletkezése idején, az i. e. III–II. században még különböző párhuzamos ágak voltak a héber szöveghagyományban.

A héberül az *Iratok* közé sorolt Dániel könyve esetében az anyag és a szövegtörténet problematikája egyaránt egészen különös.¹¹ Itt már a legrégebb magyarázóknál, és azóta is, szinte egyöntetű az a vélemény, hogy a könyv bizonyos részletei az i. e. II. század eseményeihez kapcsolódnak. Ez az évszázad igen viharos időszak volt a zsidó állam történetében mind politikai, mind pedig vallási tekintetben. A politikai helyzetet a Szeleukida dinasztia uralmával szemben az önállóságért folytatott küzdelem jellemezte, a vallást pedig a zsidó vallási élet teljes átstrukturálódása. A Makkabeusok vallásilag motivált felkelésének győzelme (i. e. 164) egy időre megteremtette az állami élet viszonyla-

⁸ Martin Noth, „Die fünf syrisch überlieferten apokryphen Psalmen”, *Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft*, 48 (1930), 1–23.

⁹ James A. Sanders, *The Psalms Scroll of Qumrán Cave 11 (11QPs^a)* (Discoveries in the Judaean Desert, 4) (Oxford: Clarendon Press, 1965).

¹⁰ H. F. van Rooy, *Studies on the Syriac Apocryphal Psalms* (Journal of Semitic Studies, Supplements, 7) (Oxford University Press, 1999).

¹¹ Két újabb kommentár a Dániel könyvéhez: Louis F. Hartman & Alexander A. DiLella, *The Book of Daniel* (Anchor Bible) (Garden City, NY: Doubleday, 1978); John J. Collins, *Daniel* (Hermeneia) (Minneapolis, MN: Fortress Press, 1993).

gos önállóságát, és lehetővé vált a kultusz helyreállítása vagy konzervatív reformja is, de az új helyzet újabb válságokhoz vezetett, s e válságok közül csak az egyik volt, hogy a főpapi méltóság egyesítése a politikai hatalommal¹² megosztotta a közvéleményt, és különböző, egymással éles vitákba keveredő vallási irányzatok kialakulását indította el. Dániel könyvének legalább egy részlete¹³ eredetileg IV. Antiochosz (Epiphanész) Szeleukida király (i. e. 175–164) uralkodására, közelebbről, az általa elkövetett *sacrilegium*-ra vonatkozott, és ez a körülmény jelzi, hogy a könyv a Makkabeusok felkelésének közvetlen előzményeivel áll kapcsolatban. Ily módon Dániel könyve, abban a formában, ahogyan ma ismerjük, a héber Biblia legkésőbbi szövegei közé tartozik, végleges formája biztosan nem tehető korábbi időpontra, mint az i. e. II. század közepe.

Ugyanezt látjuk Ben Szira könyvének is (*Siracides* / Sirák fia / *Ecclesiasticus*). Itt a Sepuagintában fennmaradt görög változatnak a fordítótól származó előszava¹⁴ világossá teszi, hogy a könyv eredeti héber szövege ugyancsak az i. e. II. században készült (pontosabban, i. e. 180 k.), alig valamivel korábban, mint Dániel könyve.¹⁵

A keletkezés időpontjának azért van jelentősége, mert míg a mózesi könyvek tekintetében a szent hagyomány fátyla eltakarja előlünk a történetileg felmérhető távlatokat, addig ezeknél az ún. kései könyvek-nél van egy-két támpontunk ahhoz, hogy kritikailag vizsgáljuk keletkezésük történeti háttérét és a könyv kánonikus státusát megelőző szövegtörténetet. Ily módon Dániel könyve általában is tanulmányi modellül szolgálhat számunkra a bibliai könyvek keletkezés-történetének tanulmányozásában, anélkül persze, hogy a többi könyvnél is feltétlenül azonos vagy hasonló folyamatokat kellene elképzelnünk. Mégis, legalább egy esetben tisztán láthatjuk, hogy az adott bibliai könyv a mértékadónak elfogadott (kánonikus) vagy szent minősítés elnyerése előtt milyen körülmények között formálódott.

¹² Jonathan (i. e. 152), majd Simon Makkabeus (i. e. 140–134), Johannes Hyrcanus (i. e. 134–104) stb.

¹³ Dan 7, s kül. 7,25.

¹⁴ Magyarul a *Neo-Vulgata* (1997) 712 sk. lapján. – A nagyapa művét az unoka i. e. 130 k. fordította le görögre.

¹⁵ Jó kommentár, a történeti háttér, szövegtörténet és kánonikus helyzet megtárgyalásával: Patrick W. Skehan & Alexander A. DiLella, *The Wisdom of Ben Sira* (The Anchor Bible) (New York: Doubleday, 1987).

Dániel könyvének a helyzete még két további okból is különleges. Egyfelől, az elbeszélő („narratív”) részekhez profétikus vagy apokalyptikus¹⁶ jövődömondó részek csatlakoznak. Ilyenformán tehát a könyv világosan két részre tagolódik: az első fele (1–6) elbeszélések laza füzére, a második fele (7–12) pedig több, egymáshoz szerkezetileg nem kapcsolódó jövődömondás az idők végezetéről, az utolsó korszakról. Másfelől, a könyv egyik része (2–7) arámi nyelvű, ezzel szemben a bevezető elbeszélésnek (1), valamint – egy kivétellel (7) – az apokalyptikus fejezeteknek a nyelve héber (8–12). Rövidebb-hosszabb arámi szakaszok vannak a Biblia más könyveiben is. Egy kifejezés erejéig a Genesis (Mózes I. könyve) is tartalmaz arámi elemet (31,47). Ezra–Nehemja terjedelmes arámi nyelvű hivatalos iratokat idéz. Az arámi nyelv használata tehát önmagában nem volna meglepő. De hogy egy könyvnek a fele arámi legyen, az csak Dániel könyvében fordul elő. Aki Dániel könyvével akar foglalkozni, annak választ kell keresnie erre a két kérdésre is: Miért van az, hogy a könyv anyaga ilyen élesen elkülönül narratív és apokalyptikus részekre? És mi a magyarázata a két nyelv használatának, az arámi és a héber szövegrészek egymás mellettiségének? Ezekről a problémákról régóta folynak a viták, anélkül, hogy bármi külső, közvetlen bizonyító anyag lett volna a biblikus tudósok kezében.

Volna még egy harmadik kérdés is, ezzel én most nem fogok különösebben foglalkozni, de örömmel látom, hogy a Tarjányi Béla professzor szerkesztette magyar *Neo-Vulgata* a kiváló Jeromosunknak erre vonatkozó szavait egészen pontosan visszaadja magyarul – ebben a formában, azt hiszem, először az újabb magyar Biblia-fordítások történetében.¹⁷ „A következő szakaszt¹⁸ – mondja Hieronymus – a héber kéziratokban nem találtam meg.”¹⁹ Majd a szakasz végén közli: „Az eddigiek a héberben nincsenek meg, amit itt adunk, azt Theodotiön fordításából merítettük.”²⁰ Dániel könyve görög változatainak többlet-anya-

¹⁶ Görög *apokalüpszisz*: „fölfedés”, „föltárás”, jövődömondás az idők végezetéről, arról az időről, amely közvetlenül megelőzi az Isten vagy meghatalmazottja eljövetelét és az utolsó / nagy ítékezést a világ egésze fölött.

¹⁷ Mint már Károlyi Gáspár Vizsolyi Bibliája (1590), II, p. 158b; p. 160a; p. 172a; mellesleg, bizonyítékaul annak, hogy ez a nagyérdemű fordítás nem volt annyira független a Vulgatától, mint ahogyan a közfelfogás véli.

¹⁸ Ez a szakasz: Azarja imája és A három ifjú éneke, a Vulgatában: Dan 3,24-90.

¹⁹ A Vulgatában Dan 3,23 után.

²⁰ A Vulgatában Dan 3,90 után. Hasonló szavakkal, Zsuzsanna történetének bevezetésével, Dan 12,13 után.

gáról van szó. A Theodotión neve alatt idézett fordítás egyike volt a Septuaginta javított változatainak, amelyeket görög nyelvű zsidók számára készítettek,²¹ és amelyeket Origenész is felhasznált.²² Szövegük jobbára csak idézetekben maradt fenn. Az eltérés a héber szöveg és a régi görög fordítások között Dániel könyvében a legnagyobb. A könyv egyik részében (4–6) Theodotión szövege lényegesen különbözik a Septuagintától, és egészen új fordításnak hat. Továbbá, a héber kánonhoz képest a görög Bibliában Dániel könyvében található a legnagyobb terjedelmű kiegészítések.²³ A harmadik probléma tehát az volna, hogy az *Iratok* közé sorolt könyveknek vannak olyan szövegrészei, amelyek héberül egyáltalán nem maradtak fenn, csak a görög nyelvű zsidó szöveghagyományban, amelyet Hieronymus, mint látjuk, kiaknázott,²⁴ és amelyet majd a keresztény Bibliák is követtek. Jeromos a fordításán Palesztinában dolgozott ugyan, rabbik segítségével, és a *Hebraica veritas* elvét követte, de görögül lényegesen jobban tudott, mint héberül, illetve arámiul,²⁵ és héber nyelvismeretét illetően is a modern szakirodalom, bizony, fenntartásokat hangoztat.²⁶ A hűségre törekvés azonban nagyon erős volt benne, és a zsidók Bibliája – a keresztény szóhasználatban: Ótestamentum / Ószövetség – iránti tisztelet hasonlóképpen. Ezek esetenként jelenthették azt is, hogy a héber Biblia szövegét, ha kellett, kiegészítette a zsidók által használt görög nyelvű Bibliák alapján.

²¹ A régi görög fordítást szorosabban a héber szöveghez igazítva. A hebraizmusok erőltetésében még messzebb ment el az Aquila névvel jelzett változat.

²² Hexapla. – Fridericus Field *Hexapla*-kiadásában (Oxonii, 1875) Dániel: II, 908 skk.

²³ A már említett Azarja imája és A három ifjú éneke. Két másik elbeszélés: Szusanna, valamint a Bél és a Sárkány, a Septuagintában formálisan nincsenek hozzácsatolva Dániel könyvéhez, csak melléje sorolva, de Theodotión és a Vulgata mint Dániel könyvének függelékét kezeli őket (13–14). Mindkét történet Babylóniában játszódik, és mindkettőben szerepel a bölcs Dániel.

²⁴ Hieronymus a fordításához írt előszóban határozottan megmondja, hogy Dániel könyvéből nem a Septuagintát követi, hanem Theodotiónt, amelyet egyébként az Egyház is használ.

²⁵ „*Nos autem qui Hebraeae linguae saltem parvam habemus scientiam...*”, mi azért legalább egy kicsit tudunk héberül – mondja önmagáról Ezra könyvének fordításához írt előszavában (400 k.), lásd *Patrologia Latina*, 28, 1474.

²⁶ R. Hayward, „Saint Jerome and the Aramaic Targumim”, *Journal of Semitic Studies*, 32 (1987), 105–123; Günther Stemberger, „Hieronymus und die Juden seiner Zeit”, in: Dietrich-Alex Koch & Hermann Lichtenberger, Hrsg., *Begegnungen zwischen Christentum und Judentum in der Antike und Mittelalter. Festschrift für Heinz Schreckenberg* (Schriften des Institutum Judaicum Delitzschianum, 1) (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1993), 347–364.

A Theodotión és Hieronymus többlet-anyagára való utalással is jelezni szeretném, hogy Dániel könyvének szövege a zsidó hagyományban igen sokáig valamelyest képlékeny maradt. Volt olyan ága ennek a hagyománynak, amely részben más vagy terjedelmesebb szöveganyagot ölelt fel, mint a héber kánon. Dániel könyvének képlékenysége mindenképpen kései eredetre vall.

Remélem, nem hatnak túlságosan is körülményeskedőnek a megjegyzéseim, de mindezekhez még hozzá kell tenni azt is, hogy Dániel neve szerepel más szövegekben is, mint a Bibliában: a neve alatt fennmaradt könyv vagy – tágabb körben véve – iratok;²⁷ Dániel könyvét ebben a tekintetben szintén különleges státus illeti meg. Mi több, Dániel szinte az egyetlen bibliai szereplő, akinek a neve hasonló összefüggésben előfordul az i. e. 2. évezredi ékirásos szöveghagyományban is: az egyik ugariti eposzban.²⁸ Az *Aqhat*-eposzban „Dániel” / Dániél (DNY'L), „Isten a bírám”, különleges képesség birtokában levő személy,²⁹ akinek szava nehéz ügyekben dönt.³⁰ Egyébként Zsuzsanna történetében is Dániel bölcsessége hárítja el – isteni segítséggel – az álnok vádat, anélkül, hogy valódi bizonyítékot vett volna igénybe. A Dániel név szóródásából megállapítható, hogy az elő-ázsiai irodalmi hagyomány számon tartott egy Dániel nevű férfiút, akit az Isten különleges bölcsességgel áldott meg. Az, hogy különleges, azt jelenti, hogy isteni bölcsesség; Dániel meg tudott oldani olyan rejtélyeket is, amelyeket közönséges halandó nem. Ugyanerről szól Dániel könyvének első, narratív része, és hasonló jellegű látomásos jövendöléseket tartalmaz a második, apokalyptikus rész is. A főszereplő, Dániel hagyományos hős lehetett, akinek alakjához a babylóni birodalom megszűnte után, valamikor az i. e. VI. század vége és az i. e. II. század között hozzákapcsolódtak a könyv babylóni történetei.

²⁷ Ezékielnél (14,14; 28,3), illetve később a Makkabeusok I. könyvében (1,60).

²⁸ Csak közvetetten jegyzem meg, hogy az ugariti eposzok mindmáig általánosan használt német fordítása a budapesti – az ő idejében: Pázmány Péter – Tudományegyetem róm. kat. Hittudományi Kara egykori professzorának, Aistleitner Józsefnek a munkája; sajnos, magyar fordítást csak a szövegek kisebb részéből készített, és amit megcsinált, az is csak folyóiratban jelent meg. Egyébként ma is érdemes volna összegyűjteni és kiadni őket, tanulmányaival együtt. (Az ugariti szövegekből újabban Maróth Miklós készített magyar fordítást.)

²⁹ Lásd erről John Day, „The Daniel of Ugarit and the Hero of the Book of Daniel”, *Vetus Testamentum*, 30 (1980), 174–184.

³⁰ Hans-Peter Müller, „Magisch-mantische Weisheit und die Gestalt Daniels”, *Ugarit-Forschungen*, 1 (1969), 79–94.

Dániel könyvének alább csak a narratív részével akarok foglalkozni. A könyv első fele a zsidók regénye a babylóni királyi udvarban.³¹ Babylóniában az i. e. VI. század eleje óta éltek nagyobb számban zsidók. Ezt a korszakot nevezzük babylóni fogságnak. II. Nabú-kudurri-uszur babylóni király (i. e. 604–562) (másképpen: Nebukhadreccar vagy Nebukhadneccar, a Septuagintában Nabukodonozor, innen a magyar Nabukodonozor): Nebukhadreccar i. e. 597-ben, majd ismét 587-ben vagy inkább 586-ban, győztes hadjáratai után több ezer zsidó családot hurcolt el Babylóniába. A deportáltakat letelepítette az ország középső részén. Jeruzsálem első ostroma alkalmából fogságba vitte az ifjú királyt is, Jehójakint (Jehójakhin / Jekhonja / Konjáhu).

Ez a Jehójakin amolyan túszerkeletben tartott királyféle volt a babylóni udvarban. Bevált asszír hagyomány volt, amelyet a babylóniak is követtek, hogy a meghódított népekből, akiket nem akartak rögtön a birodalomhoz csatolni, maguknál tartottak egy-két személyt a királyi család tagjai közül, úgy is mondhatjuk: herceget, avégett, hogy lehetőség vagy szükség esetén majd mint bábkirályt ültessék a trónra az illető városban vagy országban, és az mint vazallus-király a Babylónnak tetsző politikát folytassa.³² Jehójakint is ilyen esetleg-majdani királyként tartották talonban Babylóniában. Fennmaradt egy ékirásos táblácska, amelyen szerepel az a fejadag, amit havonta a királyi udvarból kapott, családja és más, főnőie stb. hercegek vagy fejedelemek társaságában.³³ Ellátmányt adtak neki, mindenestre, ő is rajta volt a királyi udvar élelmezési listáján. Nem Ezékiel társaságában élt, valahol délebbre, Nippur környékén, hanem magában Babylónban, a királyi palota közelében. Dániel könyvének narratív részei ebbe a közegebe visznek el bennünket.

A fogságban élő zsidók közül felügyelőik kiválasztanak néhány értelmes fiataalt arra, hogy megtanítsák nekik a babylóniai tudományát, kiképezik őket a babylóni jóvendőmondás különböző ágazataiban;

³¹ Bővebben lásd cikkemben: „A babylóni fogság. Egyéni és közösségi stratégiák az identitás megőrzésére kisebbségi helyzetben”, *Bezárkózás a nemzeti hagyományba* (Budapest: Osiris, 1995²), 210–278.

³² Ezt a bevált taktikát alkalmazni lehetett még a közelmúlt történelemben is: az ún. népi demokráciák vezetői, nálunk Rákosi és társai, ilyen „herceg”-ek voltak a Szovjetunióban, legitimitásukat Moszkva szemében 1919 tavaszi kormányzati szerepük adta, s azután, amikor a szovjet rezsim berendezkedett Magyarországon, a moszkovita emigrációt ültette a „trón”-ra.

³³ Ernst Weidner, „Jojachin, König von Juda, in babylonischen Keilschrifttexten”, in: *Mélanges syriens offerts à M. René Dussaud* (Paris: Paul Geuthner, 1939), II, 923–935.

mondhatni, lehetőséget kapnak a társadalmi felemelkedésre. A részleteket elolvashatjuk magában a könyvben. Dánielnek és társainak nyilván meg kellett tanulniuk a jövőmondó mesterség minden csínját-bínját: a csillagtudománytól az álomfejtésig vagy a juhok belső szerveinek vizsgálatáig. Maga a könyv azt mondja: megtanulták a káldeusok nyelvét és írását (ez az ékírást jelenti), sőt, kaptak babylóni nevet is. Otthon votak Babylóniában. Bekerültek a babylóni hivatásos és hivatalos tudomány közegebe; említett cikkemben ezt „Babylóni Tudományos Akadémia”-nak neveztem. Voltaképpen teljesen természetes élethelyzet, az integrációnak az a módja, amely a diaszporákban rendszert kialakul.

Mindezt most nem akarom behatóbban tárgyalni, de utalok egy hasonló helyzetre a közelmúltból. A második világháború alatt a moszkvai magyar kommunista emigrációnak volt újságja és rádióadója, az 1960-as években, és később, a németországi vagy amerikai magyar emigrációnak ugyancsak megvolt a maga kommunikációs apparátusa. Ez annyit jelent, hogy valami módon – ha csak ideiglenesen is – beépültek a befogadó ország társadalmába, kapcsolatot tartottak fenn az orosz, illetve német vagy amerikai hatóságokkal, fizetést vagy támogatást kaptak, végzettséget szereztek, éltek. Ugyanakkor tevékenységükkel a hazájukhoz fordultak, az anyaországhoz: magyarul. Hasonló mechanizmus épült ki a zsidó diaszporában Babylóniában. Ezékiel minden idegszálával az otthoni helyzeten csüngött, konokul szidalmazta Jeruzsálemet, és még diaszpora-társai is csak annyiban érdekelték, amennyiben tőlük, a maradéktól várta a megigazult Izráel felállítását. Egészen természetesnek tekinthetjük azt, ahogyan Dániel és társai – a könyv történeteiben – elhelyezkedtek a babylóni tudományos életben, de mindenben ragaszkodtak vallási hagyományaikhoz.

Dániel könyve azt mondja el, hogy ezek a zsidó ifjak – a könyv narratív fikciója szerint: vallásukhoz hűséges tudós babylóni jövőmondók – hogyan jutottak magas pozícióba a babylóni királyi udvarban, és ezzel együtt is hogyan őrizték meg töretlenül zsidó identitásukat a viszonylagos beilleszkedés körülményei között. A könyv arámi nyelvű narratív részei a következő történeteket tartalmazzák. Nebukhad-neccar álma egy nagy szoborról, melynek testrészei más-más anyagból készültek, és amelyet egy lezuhanó kő összezúz (2). A zsidó ifjak megtagadják a király által felállított szobor imádatát, és ezért izzó kemencébe vetik őket, de megmenekülnek (3). A király álma az égig érő fáról, és hét éves kiűzetése a sivatagba, vadállatok közé, majd visz-

szatérése a királyi hatalomba (4). A király fiának (Bélsaccar) és főembereinek lakomája, amelynek során a jeruzsálemi templom szent edényeiből ivó vendégek előtt titokzatos felirat jelenik meg a falon (*MENÉ, TEKÉL ÉS PARSZIN*), hogy megjövendőlje a médek és perzsák győzelmét (5). Dánielt, aki a tilalom ellenére elvégzi napi imáit, Dárjaves „méd” király az oroszlánok vermébe veti, de egy angyal megvédelmezi a fenevadaktól, és épségben kiszabadul (6).

A történetek vagy arról szólnak, hogy ezeknek a fiatal zsidó jövődömondóknak a tudása különb, mint babylóni kollégáiké, vagy arról, hogy beilleszkedve a babylóni társadalomba, megtartották zsidó hitüket. Ilyesformán Dániel könyve, mint az emigránsok történetei általában, nem más, mint hatásos siker-regény.³⁴ Az emigránsok saját történetüket hazatérve, de már kint is, siker-történetnek szokták beállítani. Egyébként mindannyian szeretjük a saját történetünket úgy elbeszélni, hogy siker-történetnek mutakozzék; a sikeresség fontos része önnön helyzet-meghatározásunknak. Másfelől azonban Dánielék a zsidó hagyomány vonulatában állnak, az ő történetüknek, akár az elbeszélőt nézzük, akár a hősokeket, azt is sugallnia kell, hogy idegenben, mostoha körülmények között, meg kell maradni zsidónak, sőt, mint ilyen kell sikert aratni. Ilyen értelemben tehát a történet kettős arculatú: az identitását megőrző és sikeres emigránsnak a története.

Ha a történet babylóni mozzanatait keressük, sokfelé ágazó kapcsolatot, bonyolult összefüggéseket találunk. Először is, aki valaha járt már Iráqban, mint ahogyan nekem is módomból volt, hosszabb időre is, többször is, egészen Szaddam Husszein elhatalmasodásáig, s aki ismerős a Közel-Keleten, az tudja, hogy Dániel társainak tüzes kemencéje (arámi *attun*) pontosan az, amit mi téglaegetőnek nevezünk.³⁵ A mai utazó már messziről felfigyel a tető-nyílások izzóvörös fényére, közelebbről pedig látja a téglafallal lezárt rakodóajtók pereménél kicsapó lángot is; az egész építmény akkora, mint minálunk egy emeletes, hat vagy tíz ablak szélességű ház. Hasonló kemencék voltak a téglaegetők (sumer *udun*, akkád *utūnu*, arab *attún*) az i. e. I. évezred közepén, amikor a nagy babylóni építkezések folytak, és a város környékén

³⁴ Susan Niditch & Robert Doran, „The Success Story of the Wise Courtier: A Formal Approach”, *Journal of Biblical Literature*, 96 (1977), 179–193; Daniel L. Smith, *The Religion of the Landless. The Sociological Context of the Babylonian Exile* (Bloomington, IN: Meyer Stone Books, 1989); Lawrence M. Wills, *The Jew in the Court of the Foreign King: Ancient Jewish Court Legends* (Minneapolis, MN: Fortress Press, 1990).

³⁵ Armas Salonen, *Die Ziegeleien im alten Mesopotamien* (Annales Academiae Scientiarum Fennicae, B, 171) (Helsinki, 1972), 119 skk.

megállás nélkül égették a téglát. (Egy-egy begyújtás után napokig, esetleg két hétig is tüzeltek a kemencékben.) Már a XVII. századi európai utazók fölfigyeltek rájuk; sőt, a babylóni Talmud Dániel könyvére utalva elmondja, hogy a téglaegetők pontosan úgy épülnek „ma” is, mint hajdan, ti. Nebukhadneccar korában. A bibliai leírás szemléletes.

Ugyanígy jellegzetesen babylóni elem Dániel könyvében a nevek. Nem sikerült ugyan minden nevet megtalálni az ékírásos szövegekben is, de mindegyikük babylónias hangzású, és több közülük jól azonosítható történetileg vagy nyelvileg. A Biblia gyakran csak utánózni akarja az idegen neveket, egy kicsit el is torzítja őket, vagy elhagyja belőlük az egyik szót; nem kétséges, hogy a Dániel könyvében szereplő nevek babylóniak. A Nebukhadneccaré mellett történeti név *Bélsaccar* (a Septuagintában és az antik forrásokban *Baltaszar* / *Baltasar*): Bél-sar(ra)-uszur, Nabú-naid fia, aki apjának tartós távolléte idején helyettesítette őt. Nem király volt: mint „a király fia” – trónörökös – gyakorolta a hatalmat. Királyfelirat és egyéb szövegek említik, köztük gazdasági okmányok is.³⁶ *Dárjaves* nem más, mint Dareiosz perzsa király, a „méd” jelző csupán archaizáló szóhasználat.

A könyv arámi szóhasználatja babylónias jellegű, összesen mintegy 20 akkád eredetű szó fordul elő az arámi szövegrészben, és további 2 a héber nyelvű részekben, ezeken kívül óperzsa szavak is bőségesen. Az utóbbiak egy része óperzsa szövegből nem ismeretes, vagy csak sokkal később fordul elő a perzsa forrásokban. Nem mind egyszeri, különleges szó, bár koncentrációjuk feltűnően nagy. Dániel könyve felfogható babylóni–perzsa háttérrel készült történetnek, amely nyelvi tekintetben is babylóni közegbe van beágyazva.

(Folytatjuk.)

³⁶ A Bél-sar-uszur kormányzására vonatkozó ismeretanyagot összefoglalja Paul-Alain Beaulieu, *The Reign of Nabonidus, King of Babylon (556–539 B.C.)* (Yale Near Eastern Researches, 10) (New Haven & London: Yale University Press, 1989), 185 skk.

É l ő I g e BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

A kereszt igéje (1 Kor 1,10-4,13)

A.) Alap gondolat

Jézus keresztre feszítve halt meg. A kereszt, mint a megváltás eszköze, a halállal, a szenvedéssel, a vérrrel együtt az üdvösségünket idéző lényeges kifejezések egyike lett. Nem gyalázat többé, hanem követelmény és megtiszteltetés, elsősorban Krisztusra, aztán pedig a keresztyénekre vonatkozólag.

1. A kereszt botránya: „Mi azonban a keresztrefeszített Krisztust hirdetjük, ami ugyan a zsidóknak botrány, a pogányoknak pedig oktalanság” (1 Kor 1,23). Ezekkel a szavakkal Pál azt az önkéntelen viselkedést fejezi ki, amelyet mindenki érez a Megváltó láttán. Jöhet-e a görög-római világ üdvössége a keresztrefeszítésből, ebből a rabszolgáknak fenntartott büntetésből (vö. Fil 2,8), amely nemcsak hogy kegyetlen halál, de szégyen is volt (vö. Zsid 12,2; 13,13)? Szerezhet-e megváltást a zsidóknak egy holttest, amelynek tisztátalanságától minél előbb meg kell a rendes zsidónak szabadulnia (Józs 10,26k; 2 Sám 21,9kk; Jn 19,31), vagy akasztófán függő, az isteni átok jegyét magán hordozó elítélt (vö. MTörv 21,22kk; Gal 3,13)? Még maguk a tanítványok is megbotránykoznak (l. Péter tiltakozása, Mt 16,21; 17,22), Jézus pedig azt mondja nekik a szenvedés estéjén: „Ezen az éjszakán ti mindnyájan megbotránykoztok bennem” (Mt 26,31).

2. A megfeszített élet: Pál szerint Krisztus keresztje a választóvonal a törvény és a hit rendje között. Ugyanígy a kereszt a keresztyén ember szívében határvonallá válik a test (hús) és a szellem két világa között. Ez az egyetlen megigazulás, az egyedüli bölcsesség.

Pál Jézust „Isten bölcsességének” nevezi (1 Kor 1,24-30), és nem csak azért, mert ő a bölcsességet közli az emberekkel, hanem azért, mert ő maga a Bölcsesség. Ez a személyes Bölcsesség egykor el volt rejtve Istenben, ámbár kormányozta a mindenséget, irányította a történelmet, és közvetve meg is nyilvánult a Törvényben és a bölcsék tanításában. Most azonban kinyilvánult Jézus Krisztusban. Így az Ószövetség minden bölcsességi szövege benne nyeri el végleges értelmét.

A bölcsesség eme végső kinyilatkoztatásának órájában az a dráma, amelyre a próféták rávilágítottak, ismét felújult. Az evilági bölcsesség, mióta félreismerte az élő Istent (Róm 1,21k; 1 Kor 1, 21), örületté vált, és ez az örültség (esztelenség) akkor jutott tetőfokára, amikor az emberek „keresztre feszítették a dicsőség Urát” (1 Kor 2,8). Ezért Isten elítélte a bölcséknek ezt a bölcsességét (1,19k; 3,19k), amely „földi, érzéki, sátáni” (Jak 3,15); hogy azt kijátsza, elhatározta, hogy a világot a kereszt örültsége által menti meg (1 Kor 1,17-25). Amikor tehát az üdvösség evangéliumát hirdetjük az embereknek, mellőzhetjük mindazt, ami az emberi bölcsesség, kultúra és a szép nyelvezet körébe tartozik (1 Kor 1,17; 2,1-5).

Az igazi bölcsesség: Az igazi bölcsesség kinyilatkoztatása tehát paradox módon történik. Nem a bölcséknek és okosoknak, hanem a kisiklőknek jut osztályrészül (Mt 11,25).

B.) Szentírási szöveg: 1 Kor 1,10 - 4,13

C.) Bevezetés

1. Munkalap

A kereszt esztelensége az én világom mércéje szerint

„Nemde oktalansággá tette Isten a világ bölcsességét? Mivel ugyanis a világ a maga bölcsességével nem ismerte fel Istent isteni bölcsességében, úgy tetszett Istennek, hogy az igehirdetés oktalansága által üdvözítse a hívőket. Mert a zsidók jeleket kívánnak, a görögök pedig bölcsességet keresnek, mi azonban a keresztre feszített Krisztust hirdetjük, ami ugyan a zsidóknak botrány, a pogányoknak pedig oktalanság” (1 Kor 1,20b-23).

2. Svéd módszer

A résztvevők először figyelmesen végigolvassák és magukban átgondolják a szöveget. Közben háromféle jelet használnak:

- kérdőjelet (?)
- felkiáltójelet (!)
- nyilat (→).

Az olyan szövegrészeknél, amelyeket nem értettek (megválaszolatlan kérdések merültek fel, a szöveg nem világos, vagy nem tudnak vele egyetérteni stb.), kérdőjelet írnak a lap szélére. Felkiáltójelet oda tesznek, ahol a szöveg fontos felismerésre vezette az olvasót. (Egyesek fordított felkiáltójelet rajzolnak – a gyertya szimbólumaként – annak jelzésére, hogy világosság gyulladt bennük.) A lap szélére tett nyíl mutatja, hogy a résztvevő egészen személyesen megszólítottának és egzisztenciálisan (lelke mélyén) érintettnek érzi magát. Egyszerűsítve azt mondhatjuk: a felkiáltójel ill. a gyertya agyunkra, a nyíl szívünkre vonatkozik; a kérdőjel pedig bármelyikre vonatkozhat.

Miután az összes résztvevő végiggondolta így a szöveget, következik annak versről-versre (ill. sorról-sorra) való megbeszélése. Először a kérdőjeleket vesszük sorra, utána a felkiáltójeleket. A vezető bátoríthat arra, hogy a résztvevők szóljanak a nyíllal megjelölt, az őket egzisztenciálisan érintő részekről is, de erre senkit nem szabad kényszeríteni. Mindenkinnek meg kell hagyni a szabadságát, hogy maga döntse el, mit szeretne elmondani. (Az egészen személyes közléseknek a helyességéről sohasem szabad vitatkozni!)

3. A szöveg szerkezete

- A közösség helyzete: széthúzás (Pál, Kéfás, Apolló hívei) **1,10-17**
- Pál érvei: 1. A megfeszített Krisztus az örömhír hordozója („Úgy szerette Isten a világot, hogy Egyszülött Fiát adta”, Jn 3,16) **1,18-25**
- 2. A közösség összetétele (nem sok a bölcs és előkelő) **1,26-31**
- 3. Pál alakja és tanúsága **2,1-5**
- 4. „Isten titokzatoss, elrejtett bölcsességét hirdetjük” (2,7) **2,6-16**
- 5. „Isten temploma vagytok” (3,16) **3,1-4,5**
- 6. Kontraszt az apostol alakja és a felfuvalkodott korintusiak között **4,6-13**

4.

„Gondoskodj arról, hogy törekvéseid:

- Ne a könnyebbre, hanem a nehezebbre irányuljon.
- Ne keresd a kényelmesebbet, hanem a kényelmetlenebbet!
- Ne keresd azt, ami több örömet okoz, próbáld inkább nélkülözni!
- Ne a vigaszt keresd, hanem inkább a vigasztalanságot!
- Ne a nyugalomra vágódj, hanem inkább a fáradozásra!
- Ne a többre, hanem a kevesebbre!
- Ne a magasabbra, a kiválóbbra, hanem az alacsonyabbra, a jelentéktelenre!
- Ne akarj mindenáron valaki lenni, hanem inkább semmi.
- Ne a jobbat keresd a dolgokban, hanem a rosszabbat! Kívánj Krisztusért teljesen kifosztott, szabad és szegény lenni mindabban, amit a világ nyújt. Az ilyen vágyakat fogadd be teljes szívedbe és arra törekedj, hogy akaratom itt teljessédjék ki ...”

(Edith Stein: A kereszt tudománya, 97.o.)

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Adoramus te, Christe	ének kottából	Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény, 472. o., 5 perc
2. A kereszt esztelensége: minden résztvevő kap egy munkalapot (ld. Bevezetés 1.), egy mondatot hozzáír, ami eszébe jutott a szövegről, és továbbadja a jobboldali szomszédjának. Ez így folytatódik addig, amíg a saját lapja vissza nem érkezik hozzá, így mindenki egy egész gondolatsort kap kézhez. Átnézés után megbeszéljük: - Hogyan ment az írás? - Milyen gondolatok foglalkoztatnak most?	beszélgetés írásban, csoportos megbeszélés	munkalap, ceruza, 20 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtar- tam
3. Szövegmunka a Bevezetés 2.-ben leírt módszerrel	svéd mód- szer	fénymásolt szent- írási szöveg, ceruza, 60 perc
4. A szöveg szerkezete (1. Bevezetés 3.)	az órave- zető elő- adása	szentírási szöveg, tábla, kréta, füzet ceruza, 5 perc
5. Tapasztalat és gondolatcsere a következő kérdések alapján: – Miben áll Pál szerint a világ bölcsessége – tehát a korintusiaké –, és a kereszt esztelen-sége? – Van saját tapasztalatom arról, hogy a világ bölcsessége végül esztelenség, és a kereszt esztelensége végül az igazi bölcses-ség? – Én hogyan élek, a világ bölcsessége sze- rint vagy a kereszt bölcsessége szerint? – Miben, hol érint bennünket Pálnak a ko- rintusiak számára írt kritikája?	csoportos beszélge- tés	20 perc
6. A kereszt a megváltás jele. Jézus szerete-tének csúcspontja a kereszthalál: valaki hangosan felolvassa Edith Stein gondolatait (ld. Bevezetés 4.), ezt követi a befejező ima, ének	ének kot- tából, kötetlen ima	kotta, gyertya, Edith Stein imája sokszorosítva 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központ-jában hitoktatók és érdeklődők részvételével „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hó-nap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folya-matosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a huszonkilencedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmé-be, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 2000. március.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Ecsedy Tamás

BIBLIA ÉS A JÁTÉK

„A gyermek játszani akart. A gyermek szeme tükröt keresett” hangzik Mécs László papköltő verse. Tartsuk tükröként a Bibliát a gyermek elé, hogy Isten szeretetét felfedezze, és visszamosolyogjon Istenre, aki a SZERETET. Bruno Ferrero „Catechismo, si, ma come?” (Hittant, de hogyan?) című füzetében így ír: „A gyermekkor legkomolyabb tevékenysége a játék. Hittanórákon számos odaillő játékot próbálhatunk ki.” „Minden egyes hittanóra vezesse be a tanulókat a Biblia csodálatos világába.”

A katekézisben alkalmazott minden módszer alapvető törvénye: „Hűség Isten és az emberek iránt a szeretetben” (Catechesi Tradendae 55.). A kettős hűség alapelvét így is fogalmazhatjuk: hűség a Bibliához, hűség a gyermekhez. Ez az alapelv segít elkerülni a módszer és a tartalom szembeállítását (Katekézis Általános Direktóriuma, 149.). Hűségesek vagyunk a Bibliához, ha azt szövegösszefüggésben, az Egyházban lakó Lélek szerint olvassuk, értelmezzük és magyarázzuk. Hűségesek vagyunk a gyermekekhez, ha életkoruknak megfelelően fokozatosan vezetjük be őket a bibliai ismeretekbe.

Ezt a célt szolgálja a „Római katolikus hitoktatás kerettanterve” (OHB 1996.). A tanterv szerint az általános iskola 4. osztályos tanulói részére oktatási cél: Ismerkedés Isten üzenetével, a Szentírással. Nevelési cél: Tanuljuk meg felismerni a Szentírásban Isten nekünk szóló üzenetét. Feltételezi, hogy minden gyermeknek lehetősége van az Újszövetségi Szentírás rendszeres olvasására. A 7. osztályban a hittanórák témája „Biblikus hittan”, a 8. osztályban „Biblikus erkölcsan”. A hittanórák alapja a közös szentírásolvasás. Az olvasott rész feldolgozásánál segédeszközként használhatunk ábrákat, diákat, térképeket stb., sőt a játékokat is bekapcsolhatjuk munkánkba.

Az ókori Keleten kedvelt szórakoztató, játékos szokás volt a találós kérdések megfejtése, amivel díjat is nyerhettek. Sámson találós kérdést adott fel társainak: „Találós kérdést tárok elétek: ha megfejtitek nekem a lakoma hét napja alatt, harminc inget, s ugyanannyi köntöst adok nektek” (Bír 14,12). „Amikor Sába királynője hallott Salamon híreről az Úr nevével kapcsolatban, ő is eljött, hogy találós kérdésekkel próbára tegye”(1 Kir 10,1). A Bölcsesség könyvében is találunk utalást: A

bölcsesség „ért a fordultatos beszédhez, a talányok megfejtéséhez” (Bölcs 8,8). A tanulók örömmel fejtenek meg rejtvényeket a hittanórán, mert ez a tudáspróba nem dolgoztatás-jellegű.

A rejtvényeket a játékokba is beépíthetjük, így azok még érdekesebbek és fordultatosabbak lesznek. Vizsgáljuk meg a játékok hatását a tanulóra, a hittancsoportra és a csoport vezetőjére, a hitoktatóra.

a/ A játék a tanulóban feloldja az iskolai fáradtságot, felkelti és fokozza az érdeklődést, erősíti az önbizalmat, segíti az összefüggések megértését. Ügyességre, találékonyságra, helyzetfelismerésre vezet. A tanuló játékosan gyakorolja a memorizálást, a szabályok megtartását. A játék emlékezetes élményt ad számára.

b/ A tanulók a hittancsoportban játszótársakká is válnak; ez alakítja, erősíti a közösséget, fejleszti a kölcsönös megbecsülést és barátságot. A résztvevők példát mutatnak egymásnak. A csoportban vidám, örömteli légkör alakul ki.

c/ A csoportvezető, a hitoktató is bekapcsolódik a játékba; így oldott, közvetlen kapcsolatba kerül a tanulókkal, és egymást jobban megismerik. A hitoktató tájékozódik a tudásszintről, értékelné tudja a tanulókat, felismeri valaki kiemelkedő képességét, vagy éppen addig észre nem vett korlátait; mindezek segítik nevelői tevékenységét. Játék közben megismerheti az esetleges félreértéseket, és azokat megmagyarázhatja. A játék fejleszti a hitoktató kreativitását, újabb ötleteket ébreszt, bőséges gyakorlati tapasztalatot ad.

Fontos nevelői feladat: jó játékot választani, és jól játszani! A jó játék a Biblia tiszteletében ismeretekhez vezet, elősegíti a tanítás elmélyítését, tudásra és jócselekedetekre ösztönöz. A játékszabályok legyenek egyértelműek és igazságosak. A játék ne szerencsejáték jellegű legyen, ne a másik legyőzése, kiütése legyen a cél. Kölcsönös szeretet légköre alakuljon ki. Mindenkinél legyen lehetősége a játékba bekapcsolódni. A játékot a hittanóra megfelelő időszakára helyezzük, az alkalomnak megfelelő játékot válasszunk, időtartamát is előre határozzuk meg. Szükséges a változatosság is: a mindig azonos játékot megunják a gyerekek.

Vannak kész, megvásárolható játék-eszközök, pl. bibliás kártya, zarándokúton-haladásos játékok stb. Külön öröm, ha a hitoktató saját maga, vagy a csoportjával közösen készít játékot.

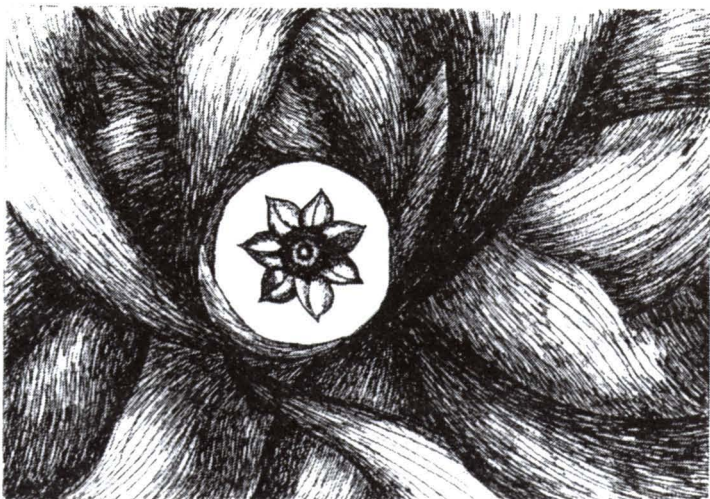
Példa egy játék elkészítésére, melyet „Hol történt?” kérdés-felelet játéknak nevezhetünk: Az Újszövetségi szentírásból kiválasztunk pl. 48

történetet, amelyeknek földrajzi helye is meghatározott, pl. hol született Jézus? (Lk 2,4-7); hol tette Jézus első csodáját? (Jn 2,1-11) stb. Egy „Palesztína Jézus korában” térkép alsó részéhez ragasztjuk a kérdések feliratát egy-egy elektromos csatlakozóval (miltonkapocs). Ugyanígy a kérdésekhez tartozó (pl. 17) helységnél a térképen elektromos csatlakozókat helyezünk el. A kérdés és a hozzátartozó felelet elektromos csatlakozóit a térkép hátlapján egyeres kábellel elektromosan összekötjük.

Az egyik játékos felolvassa a kérdést, és a „varázsceruza” (2 db ceruzaelem és egy zseblámpaizzó) egyik pólusát kivezető banándugót a kérdés csatlakozójára helyezi; a másik játékos felkeresi a térképen a helységet, és a „varázsceruza” másik pólusát az ott lévő csatlakozóhoz érinti. Ha jól felelt, akkor kigyullad kezében a zseblámpaizzó.

A gyerekek szemléletesen felidézik a bibliai történeteket, megismerik a Szentföld térképét, kikeresik és felolvassák a szentírási részt, s ezt a hitoktatóval megbeszélik. A tanulók emlékezetében egyszerre rögzítődik az esemény, a földrajzi hely, a szentírási hely. Versenyezhetnek: kinek mennyi helyes felelete van, ki mire emlékezik. A hitoktató irányítja, vezeti a játék ütemét, ami csak segédeszköz a tanításban.

Komolyan és vidáman vezessük a Biblia által Jézushoz a gyerekeket: „Jöjjetek, örvendezzünk az Úrnak!”

Carlos Mesters

Támpontok a csoportos bibliaolvasáshoz

„En azért jöttem, hogy életük legyen és bőségben legyen”
(Jn 10,10)

*Az előző számainkban megkezdett sorozat folytatása:
a Jn 4,1-42 csoportos feldolgozása különböző módokon.
Fordította Székely István.*

VIII. NYOLCADIK MEGKÖZELÍTÉSI IRÁNY:

A NŐK JELENLÉTE ÉS TANÚSÁGA

A KÖZÖSSÉG ÉLETÉBEN ÉS AZ ÖRÖMHÍR

TERJESZTÉSÉBEN

1. *Bevezetés:* A jelenlévők köszöntése után imával vagy énekkel hívjuk a Szentlelket, majd rövid ideig csendben elmélkedünk.

2. *Cél:* Tudatosodjék bennünk, hogy milyen volt a nők helyzete, feladata és küldetése a jánosi közösségekben az első század végén. A János-evangélium hét fontos helyén kiemelkedő a nők szerepe az örömhír terjesztésében. Olyan feladatokat és megbízatásokat kapnak, amelyeket a többi evangélium az apostolok számára tart fenn.

3. *A magyarázat kulcsa:* Olvasás közben a samariai asszonynak szánt feladatokra akarunk figyelni, és arra a módra, ahogyan ő ezeket Jézus jelenlétében teljesíti.

4. *A szöveg:* Jn 4,1-42. A felolvasás után tartsunk rövid szünetet.

5. *Kérdések:* 5.1 Mi az, ami leginkább feltűnik számunkra a samariai asszony magatartásában a Jézussal való párbeszéde során? Milyen befolyást gyakorol ő Jézusra?

5.2 Miben áll a nők tanúsága a János-evangéliumban?

5.3 A János-evangélium szerint milyen része van a nőknek abban, hogy minden ember élete teljes (=bőségben) legyen?

5.4 Hasonlítsuk ezt össze a nők szerepével a mai közösségekben és templomokban.

6. *Kérések:* A szövegből kiinduló spontán könyörgések.

7. *Zsolt 127:* „Hogyha az Úr nem építi a házat, hasztalan fárad az építő.”

Gyakorlati tanácsok:

a/ A János-evangélium alábbi hét helyén világosan látszik, milyen kiemelkedő szerepe van egy-egy asszonynak a közösség életében és az örömhír terjesztésében:

– A kánai menyegzőn (Jn 2,1-11) Mária fogalmazza meg az evangélium legfontosabb törvényét: „Tegyétek, amit ő mond nektek!”

– A samariaiakat a közülük való asszony evangélizálja (Jn 4,1-42). Ő az első, akinek Jézus elárulja a legnagyobb titkát: „Én vagyok az, aki veled beszélek.”

– A házasságtörőnek kikiáltott asszony abban a pillanatban, amikor Jézus megbocsát neki, bírójává lesz a patriarkális társadalomnak, vagyis a férfiak hatalmának, amely elítélte őt (Jn 8,1-11).

– Márta megvallja Jézusban, mint Isten Fiában való hitét. A többi evangéliumban ez az ünnepélyes vallomás Péter számára van fenntartva (Mt 16,16), János evangéliumában azonban ezt egy asszonytól halljuk (Jn 11,27).

– Mária megkeni Jézus lábát a temetésére (Jn 12,7). Ő az egyetlen, aki felfogja, hogy Jézus szenvedő Messiás (Isten-Szolgája), akinek a kereszten kell meghalnia, és Jézust így elfogadja. A keresztfeszítettet nem volt szabad eltemetni, sem megkenni; ezért Mária – az eseményeket megelőzve – előre keni meg Jézus testét. Példát mutat a tanítványoknak. Péter nem fogadta el Jézust szenvedő Messiásként (ld. Mk 8,32-33; Jn 13,8).

– A keresztről pedig ezt halljuk: „Asszony, íme, a te fiad! – Íme, a te anyád!” (Jn 11,25-27). A keresz alatt születik meg az egyház. Mária a keresztény közösség mintaképe.

– Mária Magdolnának kell hirdetnie testvérei számára az örömhírt (Jn 20,11-18). Olyan megbízást kap – a pappászenteléshez hasonlót –, amely nélkül értéktelen volna az apostolok minden papi tevékenysége.

b/ Mind a hét helyen pozitív szerepet kap egy-egy asszony. Segíti Jézust küldetésének felismerésében és betöltésében. A szülési fájdalmak annak a szenvedésnek a jelképévé lesznek, amelyből új élet támad (Jn 16,21).

(Folytatjuk)

Szent Pál a megigazulásról

Amint ismeretes, 1999. október 31-én a katolikus egyház és az evangélikus egyházak képviselői közös nyilatkozatot írtak alá Augsburgban a megigazulásról.

Az erre vonatkozó tanítás kifejezési formája volt a lutheri reformáció idején az egyik legélesebben vitatott kérdés, s így egymás kölcsönös elítélésének egyik alapja is. A közös nyilatkozat – a kifejezésbeli és kifejtésbeli eltérések megtartásával – megállapítja a lényeges tanítás egységét, erre vonatkozólag tehát nincsenek egymást elmarasztaló ítéletek sem katolikus, sem evangélikus oldalról.

Ebből az alkalomból érdemes idézni, amit Walter Radl biblikus professzor Szent Pálnak a megigazulásról vallott hitéről ír a Galata levél kommentárjában (magyarul: Walter Radl, Galata levél, SKK 8, Szent Jeromos Bibliatársulat, Budapest, 1994.):

Gal 2,15-16: ¹⁵ Mi természet szerint zsidók vagyunk, és nem a pogányok közül való bűnösök. ¹⁶ Mivel pedig tudjuk, hogy az ember nem a törvény cselekedeteiből igazul meg, hanem a Jézus Krisztusba vetett hit által, mi is Krisztus Jézusban hittünk, hogy megigazuljunk Krisztus hite, és nem a törvény cselekedetei által, mert a törvény cselekedeteiből egy sem igazul meg.

„Pál apostol sorra veszi a felmerült kérdéseket, és a következő versekben (15-21 v.) kifejti teológiai nézetét, amely egyben a levél alapvető tanítása is. Kiindulópontja az az ellentét, amely az Istentől kiváltságokat kapott zsidó nép (vö. Róm 9,4k) és a vétkező pogányság között feszül, egészen egyszerűen a zsidók és a bűnösök között.

Az emberiség e történelem adta felosztását azonban nem tartja jelentősnek (16 v.). A zsidók számára is csak egy út létezik az Isten előtti megigazuláshoz éppúgy, mint más népeknek, és ez nem a törvény megtartása. Ez az út pedig a Krisztusba vetett hit (vö. 3,22). Ez a magyarázata annak, hogy Pál és más zsidók is ezt az utat választották.

Itt találkozunk először – a 16. versben háromszor is – a páli teológia központi fogalmával, a megigazulással. Fordításunk „megigazul” szava mögött a görög „igazzá tenni” szó rejlik. Az alanyt nem nevezi meg kifejezetten, mégis egyértelműen Istenről van szó (hasonlóként

más passzív formájú igékhez). Az igazzá tétel alatt nem etikai fogalmat ért, hanem Isten ítéletét: igazzá teszi-e Isten az embert, vétkei ellenére igaznak mondja-e és így kiengesztelődhet-e Istennel.

Pál apostol számára igen fontos az, hogy Isten az ember végleges megigazulását nem a végítéletre tartogatja, hanem az már a jelenben hozzáférhető, történetesen Krisztusban. Ennyiben a Krisztus-esemény az idők végét is jelenti. Mostantól, azaz Krisztustól, nemcsak (mint korábban a törvény megtartásával) a megigazulás előfeltételei megteremtésén kell fáradoznia, hanem valóban meg is igazulhat, de a Törvény nélkül, egyedül a hit által (vö. Róm 3,21k).

Pál apostol döntő felismerését, evangéliumának magját itt írja körül első alkalommal: a megigazulásban az ember nem a törvény megtartása által részesül, bár az isteni parancsot hordoz magában. Nem jámbor cselekedet vagy vallásos teljesítmény révén lesz benne része. A 16. vers végén Pál az egyik zsoltárból vett idézettel ismétli meg alaptézisét, amely szerint lehetetlen Isten előtt megigazulni (Zsolt 143,2). A „törvény tettei által” kifejezés beleszövéssel Pál saját értelmezéssel mélyíti el a zsoltáros mondandóját: semmi emberi nem segíthet a megigazulásban.

Egyedül – és ezt a 16. vers kétszer is hangsúlyozza – a Krisztusba vetett hit. Ez a kifejezés a páli teológia másik központi fogalma, amellyel a kereszténység lényegét ragadja meg. Az ember már az Öszövetség szerint is ajándékba kapja a hitet, azt, hogy valakire feltétel nélkül hagyatkozhat. Pál apostolnál a hit Krisztus tanításának elfogadása mellett teljes lemondást is jelent, minden jámbor cselekedet radikális elhagyását, amely az egyén saját megigazulását célozza meg. De egyben teljes ráhagyatkozást arra is, amit az Isten Krisztusban a kereszten értünk tett. (SKK 9, 36-38.o.)

Gal 3,10-11: ¹⁰ Mert mindazok, akik a törvény cselekedetei szerint élnek, átok alatt vannak. Írva van ugyanis: »Átkozott mindenki, aki nem marad meg mindabban, aminek teljesítése elő van írva a törvény könyvében«. ¹¹ Hogy pedig a törvény által senki sem igazul meg Isten előtt, nyilvánvaló, mert »az igaz hitből él«.

„Az áldás szöges ellentéte az átok. Ez azokat sújtja, mondja Pál szó szerint, „akik a törvény szerinti tetteikre támaszkodnak”, akiknek élete a törvényen alapszik (10. v.). A 7. és 9. versbeli áldottakkal, „a hit embereivel” Pál szembeállítja az 'átkozottakat', „a törvény tetteinek embereit”. Hogyan jut erre a következtetésre? Elfelejtette a gazdag áldást

hozó törvény túlradó dicséretét az 1. zoltárban? Pál a kijelentését egy másik szentírási helyre alapozza (MTörv 27,26), amelyet a törvényszegőknek szóló fenyegetésként és így az 1. zoltár megerősítésként olvashatnánk. Ő azonban nemcsak mint fenyegetést, hanem mint az átok ítéletének kimondását szeretné értelmezni; hiszen valójában senki nem tesz eleget a törvény követelményeinek, és így mindenki „átkozott”.

Ezt Pál a II. versben magyarázza meg. Minthogy a törvényt senki nem teljesíti, Isten előtt senki nem mondható megigazultnak és megmentetnek. Annak módját a Szentírás egy másik helye mondja meg (Hab 2,4): megigazulás, és ezzel együtt üdvösség – tehát az élet teljessége –, csak a hiten alapulhat. A hit, amely lemondás a saját megigazulás iránti fáradozásainkról, ellentéte annak, amit a törvény kíván. Nem lehet mindkettő egyaránt az üdvösség útja: mivel a parancsok „meg-tétele” nem ez az út, – hiszen ténylegesen senki nem „teszi” (10. v.), – így az csakis az Isten „tettére” való hagyatkozás lehet.” (SKK 9, 46-47.o.)

„Amint a Galata levél 3. fejezetének fejtegetései, és főképpen a Római levél még mélyebbre hatoló gondolatai mutatják, a törvény jelentősége Pál számára kulcskérdés. Neki mint zsidónak a törvény kikerülhetetlen életeleme volt. Az jelentette életterét, tartását és dicsőségét is (I. Ga 1,13k). De a Keresztrefeszítettel és Feltámadottal való találkozása alapjaiban megváltoztatta ezt az értékelést (Gal 1,15k). Ezért leveleiben a törvényről igen ellentétes, főleg azonban erősen negatív kijelentéseket olvashatunk.

A törvényt, mint Isten követelményét teljesíteni kell (Róm 2,13). Tetteink jó vagy rossz volta mércéül fog szolgálni az ítéletkor (2 Kor 5,10). Ezért a törvény „szent, igaz és jó” (Róm 7,12), „lelki” (Róm 7,14), öröm az ember számára (Róm 7,22), „Isten törvénye” (Róm 7,22.25) és „Isten akarata” (Róm 12,2). S aki ezt nem teljesíti, átkozott lesz (Gal 3,10).

Ugyanakkor azonban igazak a következők megfontolások is: A törvény teljesítése senkit nem tesz igazzá Isten előtt (Gal 3,11). Sőt, a törvény még bűnre is vezet. Nem csak megismertet a bűnnel (Róm 7,7) és erre tapasztalatot nyújt (Róm 3,20), hanem a bűnt szaporítja is (Róm 5,20) azzal, hogy „bűnös szenvedélyeket” ébreszt (Róm 7,5). Így végül halálba visz (Róm 7,10), mint „a bűn és a halál törvénye” (Róm 8,2), mint az a hajtóerő, amely mindkettőt segíti hatalmának érvényesítésében: mert „a halál fullánkja a bűn, a bűn ereje pedig a törvény”

(1 Kor 15,56). Így a törvény végül haragvó ítéletet eredményez (Róm 4,15).

Mi igazolja a törvény ilyen megítélését? Bizonyosan nem csak az, hogy senki nem teljesíti tökéletesen a törvényt. Ehhez még valaminek történnie kellett, ami Pált rávette, hogy olyan elszántan szakítson a törvénnyel. Ez pedig, amint már jeleztük, a Krisztus-esemény. Ennek a történesnek a fénye, amelyben maga az Isten cselekedett az emberrel, Pál szemében olyan fénnel ragyog, hogy ahhoz képest minden emberi cselekvés nemcsak fénytelen, hanem egyenesen sötét (v.ö. Fil 3,7k). Ha azonban az ember ennek ellenére még igazlelkűséget célzó saját erőfeszítéseit is érvényre szeretné juttatni, akkor úgy tesz, mintha Isten semmit nem tett volna, mintha Krisztus nem halt volna meg érte. Ezért a törvényhez való ragzkodás nemcsak hogy semmilyen megigazulásra nem vezet, hanem egyenesen új bünt jelent. Mert így az ember semmibe veszi Isten kegyelmét (Gal 2,21). Ez nem más, mint vétkes próbálkozás arra, hogy Isten tette mellé emeljük „saját igazvoltunkat” (Róm 10,3; Fil 3,9), és ezzel dicskedjünk Isten előtt (v.ö. 1 Kor 1,29; Gal 6,13k).” (SKK 9, 56-57.o.)

(Összeállította: Székely István)

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésekre Gaál Endre főigazgató, teológiai tanár válaszol.

☞ **KÉRDÉS:** Szent Pál az 1 Kor 11,3-16-ban részletesen ír arról, hogy a férfiak fedetlen, az asszonyok fedett fővel imádkozzanak. Miért tért el ebben a zsidóság szokásától? Talán a görög-római világ gyakorlata volt ilyen? Mai keresztény gyakorlatunkat csak Szent Pál hivatkozott előírása indokolja?

VÁLASZ: Az 1 Kor 11,3-16 értelmezésével kapcsolatban a következő szempontokat szeretném kiemelni:

1. Az ókorban, ebben az időben általánosan elterjedt felfogás volt, hogy a férfiak födetlen feje a szabadság szimbóluma. Ez a nézet a zsidóságban is visszhangra talált, amint ezt néhány korai rabbinikus magyarázat tanúsítja, kiemelve, hogy Isten Egyiptomból a zsidókat „kinyújtott karral és födetlen fővel” vezette ki: a rabszolgaságból a szabad életre.

Az első két évszázadban a zsidóságban nem létezett külön előírás a férfi fejének befödésére (még imádsággal kapcsolatosan sem). Télen, a hidegebb idő miatt turbánt viseltek, nyáron általában födetlen fővel jártak.

Lassan kibontakozott azonban egy irányzat, a különösen hűséges törvénytisztelők körében, hogy befedik fejüket, mintegy jelezvén, hogy ők Isten alattvalói. Úgy tűnik, hogy a 4. század elején már általános szokás a férfiak körében a fedett fővel való imádság.

A férfiak hajviselete Jézus korában a szokások szerint nem volt sem hosszú, sem rövid. Amikor túl hosszúra kezdett nőni a hajuk, egyszerűen körbevágták, nehogy rendezetlen benyomást keltsen.

2. Más a helyzet az asszonyokkal. A görög pogány világban a divat helyenként és időnként más-más szokásokat eredményezett. A Jézus korabeli zsidóságban viszont egyértelmű, hogy az asszonyoknak rendezett és befedett hajviselettel illett a nyilvánosság elé lépniük. A fedetlen fő szégyenletesnek tűnt és oka lehetett az asszony elbocsátásának. Szégyenteljesnek számított a görög világban, a szabadosság jelének, ha az asszony rövidre nyírt haját hordott. A zsidóságban viszont lehetett a gyász jele rövid haj (MTörv 21,12).

3. A fentiekből következik, hogy nem lehet biztosan eldönteni, Szent Pál zsidó szokásokra alapozva érvel-e vagy sem. A hangvételtől és a gondolatláncból a szentírásmagyarázók többsége szerint inkább az a benyomásunk, hogy nem új szokást akar bevezetni az apostol, hanem a megszokott viselkedéstől eltérő magatartást utasítja el.

 KÉRDÉS: Egyes bibliamagyarázók kiemelik, hogy a Noéval kötött tilalom (Ter 9,4) érvényes minden emberre. Azt jelenti ez, hogy ma is erkölcsileg tiltott a vér vagy véres hús evése? Vagy a Csel 15,29 a keresztényeket ma is kötelezi?

VÁLASZ: A Noéval kötött szövetségnek kétségtelen része a vér evésének tilalma. Az is nyilvánvaló, hogy a Szentírás, felfogása szerint, egyetemes érvényűnek tekinti e szövetséget.

Jelentőségét mégsem értékelhetjük önmagában, hanem összefüggéseiben. A szent szerző itt, a múltba tekintve, Izrael vallási tapasztalatai alapján az üdvösség történetének egyetemes vonulatait rajzolja meg. Lényegében Izrael kiválasztottságát értelmezi az egyetemes emberi lét tükrében.

Az első teremtés-leírás ételtörvénye szerint ideális állapot jellemezte a teremtés művét: nem volt vérontás, minden élő számára növényi táplálék rendeltetett (Ter 1,29k). Ez az ideális állapot megszűnt az első bűnnel, illetve annak további növekedésével. Isten mintegy „alkalmazkodik” ehhez, és megengedi a hús evését, a vér kivételével.

Úgy tűnik, hogy a vértilalom ősi, sajátos izraelita specialitás, amelynek eredete számunkra homályba vész.

A szent szerző ennek a vallási szokásnak adja üdvtörténeti magyarázatát. Nem foglalkozik azonban a többi néppel, azok étkezési gyakorlatával. Megelégszik azzal, hogy a választott nép ebben a tekintetben Isten akaratát követi. Egyetemes az ábrázolásmód, de nem törődik a többi nép szokásaival, nem polemizál.

Mi keresztények, az Ószövetség új örökösei, elvileg, ha következetesen végigvinnénk az eszmei hátteret, mondhatnánk, hogy ez ránk is vonatkozik.

Itt azonban figyelembe kell vennünk az Ósegyház állásfoglalásait, hiszen Jézus nyomán sok minden ártértékelődött az ószövetségi szokásokból (pl. a tisztátalannak tartott ételek kérdése).

A probléma közvetlen érintkezési helyét a Csel 15. fejezetében találjuk meg. Ez a fejezet egyben jelzi, hogy mennyire élő volt az Ósegyházban az álláspontok különbözősége. A Jeruzsálemi Zsinat, ahogy nevezni szoktuk, iránymutatásában megkívánja a pogányokból megtértek részéről is, hogy tartózkodjanak a vértől és a fojtott állatok evésétől. Azonban Jakab beszéde rámutat arra, hogy ezt nem egyetemes törvényként adják, hanem a közöttük élő zsidókra való tekintettel (Csel 15,21).

Ahogy a Ter 9,4 szerzője sem törekedett arra, hogy bár egyetemesen ábrázolja, elismertesse egyetemesen a vér evésének tilalmát, az Ósegyház sem az egyetemes érvény oldaláról értelmezte a kérdést, hanem a testvéri alkalmazkodás, az egymás érzékeny megbecsülése fényénél.

Szeretném még megjegyezni, hogy az ószövetségi vallási előírások megtartásának kérdése bonyolult folyamat volt az Ósegyház életében, amelynek nem minden mozzanata csapódott le a Szentírásban. Meghatározó volt az élő közösségek gyakorlata, amely a Szentagyomány vonalán bontakozott ki.

KÉRDÉS: Ter 1,22 szerint Isten (mint később az embernek) áldást és szaporodási parancsot ad a vízi és levegőbeli állatoknak. Miért éppen ezeknek?

VÁLASZ: A Ter 1,1-2,4a-ban, az első teremtés-leírásban érvényre jut a régi keleti világkép. Ennek modellje alapján írja le és részletezi a szent szerző magát a teremtést.

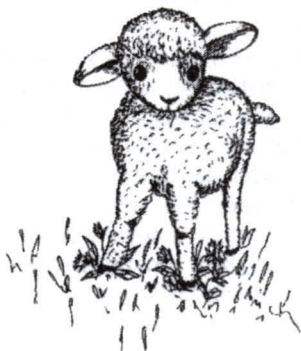
Az irodalmi elemzés észreveszi, hogy – éppen a hit és hívő mondanivaló érvényre juttatása miatt – többretegű átdolgozással kell számolnunk, míg nem a leírás elnyerte végső formáját. A leírásban található bizonyos következetlenségek jól értelmezhetők a korabeli természet-felfogásból, a hitbeli értékelés érvényre juttatásából, valamint az egyes szerzők sajátos szempontjaiból.

Az állatvilág teremtését hármias csoportosításban szemlélhetjük: a vízi, a levegőbeli és a szárazföldi állatok. Az első kettőről egy napon szól az elbeszélés, a szárazföldieket azonban, melyek az ember közvetlen életteréhez tartoznak, az ember teremtéséhez vonja a 6. napra.

Az élőlényeknél (a növényeket az ókori héber szemlélet nem ide sorolta) a teremtés-aktus kettős mozzanatból áll: Isten az élet Istene, az élet továbbadásának titka az Ő kezében van, Ő nyitja meg az anyaméh (Ter 29,31) és Ő zárja be (1 Sám 1,5). Hogy e hitigazság súlyát érzékeljük, elég arra utalnunk, hogy a nép kiválasztottságának egyik fontos pontja az utódok ígérete, a szaporodást ígérő áldás (Ter 12,2). A szerző tehát tudta, hogy az étellel együtt jár a szaporodás, mégis ki akarja emelni, hogy ez Istenre vezetendő vissza, az élet Istenére.

Mivel pedig mindenki által elismert hitigazságot emel ki, ezt hangsúlyozza az állatvilág nagyobb részét érintő teremtéssel kapcsolatban, valamint az embernél, a teremtés főszereplőjénél. A szárazföldi állatokról nem mondja külön, de a hallgató, az egyszer kimondott igazság erejében tudja, hogy rájuk is vonatkozik.

Az ember azonban, az üdvtörténeti tapasztalás fényénél szemlélve, a teremtés csúcsa. Tehát nála is kihangsúlyozza a szaporító áldást. Annál is inkább, mert az Izrael kiválasztását hordozó ígéretek egyik fő témája a „nagy néppé leszel” ígéret.

INNEN - ONNAN

Jordániában, a Jordán torkolatától kb. 8 km-re északra, a Vadi Harrar völgyben és környékén 1996 óta ásatások folynak. Ez a hely régi hagyomány nyomán az a **Betánia**, ahol Keresztelő Szent János keresztelt a Jordántól keletre (Jn 1,28). A völgyben a folyótól 2 km-re több barlang és egy forrás található. Az ásatások vezetőjének, M. Waheebnek az a véleménye, hogy Keresztelő János nem a Jordán, hanem a forrás vizében keresztelt, és az egyik barlangban lakhatott. A bizánci korban a Jordán folyót gondolták Jézus megkeresztelkedése helyének, s ezért Anasztázusz császár (491-518) a próféta tiszteletére a folyó közelében építtetett templomot, amelynek alapjait a süppedékes árterületen most feltárt vastag pillérek tartották. Feltártak a közelben több más ókori ill. középkori templom- és kolostorromot is. Érdekes, hogy a 6. században a zarándokok a keresztelés helyét a Jordán nyugati partján ünnepelték, mivel ez könnyebben elérhető Jeruzsálemből, s oda is nagy templomot építettek. Ez a hely szerepel az közismert „Madaba-térkép” is. – A jelenlegi (tehát a Jordántól keletre folyó) ásatások kiterjedtek a Vadi Harrar mellett fekvő, **Illés próféta** nevét viselő dombra is, amelyen egy 5. századi templomromjai (görög feliratú mozaikpadlóval), valamint egy kolostor és egy

víztorló maradványai kerültek felszínre; a hagyomány szerint Illés a Vadi Harrar völgyben rejtőzött (1 Kir 17,2-7) és később az említett dombról távozott az égbe (2 Kir 2). – Jordánia az ásatások engedélyezésével (ezen a katonai határterületen!) lehetővé akarta tenni, hogy a jubileumi évben a zarándokok ezeket a helyeket is felkeressék. (*Bibel und Kirche* 1/2000)

Az **ázsiai püspökök** 2. biblikus-lelkipásztori összejövetelükön (Malaysia, 1999.III.1-5.) a **bibliaolvasás ázsiai módszerét** (amelyre példát mutatott a Katolikus Bibliaszövetség 1996. évi hongkongi összejövele) kötelező képzési anyagként javasolták papok és világiak számára. Délkelet-ázsia több országában alkalmazzák a Katolikus Bibliaszövetség tanfolyamain megismert módszereket. Az indonéziai Bandungban a múlt év tavaszán két – egyenként több mint 100 személyes – csoport elkezdte a **„Biblia 100 hét alatt” tanfolyamot**, két pap és két apáca vezetésével. (*KBF Wohltäterbrief*, 1999. júl.)

A muzulmán többségű **Közelkeleten** is fellendült a bibliaapostoli munka. Bibliatudósok segítségével színvonalas könyvek jelentek meg (pl. újszövetségi kommentár); egy televíziós adás minden szombaton 2 órás műsorban magyarázza a vasárnap liturgikus szövegeit; a kéthavonta megjelenő biblikus folyóirat 16 országba jut el; a biblia-apostolok

képzése egységes, a módszerek országoként különböznek.

(KBF Wohltäterbrief, 1999. szept.)

Az elmúlt évben **Madagaszkár** szigetén 4 szerzetesap és 1 világi apostol vezetésével **ifjúsági biblia-postol-tábort** rendeztek. Szinte a kenyérszaporítás csodájának kellett megisméltódnie, mert a csak csónakkal megközelíthető kis faluban a várt 50 helyett több mint 170 fiatal vett részt a képzésben nagy lelkesedéssel. (KBF Wohltäterbrief, 1999. szept.)

A Katolikus Bibliaszövetség **afrikai régiója** fájlján érzékeli annak hátrányát, hogy a kereszténység nagyrészt „sérült formában”, sok problémás közösség, egyház és szekta formájában jelent meg és él náluk. Reménykednek abban, hogy a Szentírás segíthet a közeledésben, a fundamentalista és más téves irányzatok „gyógyításában”. Zimbabwe és Angola államban nemrég fejeztek be egy-egy négyéves „Dei Verbum” tanfolyamot angolul és portugálul beszélő résztvevőkkel. Az afrikai **püspökök tavalyi konferenciájának fő témája „Isten hatékony Szava”** volt. A földrézst Isten-keresésének állapotát az etióp kincstárnok helyzetéhez (Csel 8) hasonlították, és kinyilvánították a Szentírásnak a lelkipásztori munkában való középonti szerepét. (KBF Wohltäterbrief, 1999. nov.)

A **Pápai Biblikus Bizottság** 1999. szept. 16-19. között **szimpóziumot** rendezett a Vatikánban „**Szentírás-**

magyarázat az Egyházban” címmel. Erre a Hittani Kongregáció 50 bibliatudóst és teológust hívott meg, köztük evangélikusokat és ortodoxokat is. Szó volt Isten Szava és más vallások szent könyvei, valamint más kultúrák viszonyáról, a sugalmazásról, a kánon szerepéről, az értelmezési változatokról, az ószövetségi és újszövetségi teológia, továbbá a sokszínű Újszövetség és a kerügma kapcsolatáról. Az előadásokat követő vitákban a résztvevők nem saját szakterületükről szóltak, hanem a felvetett kérdésekre keresték több oldalról a válaszokat. A végén megfogalmazták azokat a kérdéseket, amelyeket az egyházi biblia-magyarázat terén tovább kell kutatni és vitatni. A megfigyelők értékelése szerint a szimpózium a II. Vatikáni Zsinat szellemében hozzájárult ahhoz, hogy tudományos „előkészítő munkálkodás alapján érlelődjék ki az egyház döntése” (Dei Verbum 12). (Bibel und Kirche 1/2000)

Zirdum eszéki professzor **száz-ezer szerb nyelvű János-evangéliumot** kíván eljuttatni a háború által sújtott és vallásilag igen siralmas helyzetben lévő Szerbia püspökeinek. A háborús elszegényedés miatt a példányonkénti 0,5 DM költséget részben külső támogatás fedezné. Az akció előmozdítja a nemrég még egymás ellen harcoló szerb és horvát nép, valamint a katolikus és a szerb ortodox egyház békés kapcsolatát is. (Bibel und Kirche 1/2000)

A Szentírás az életemben

Vágvölgyi Éva testvérünk írása bátorságot adott.

Hagyományos vallásos családban nevelkedtem, de Bibliát felnőttként vettem a kezembe, amikor 35 évesen újra iskolába jártam. Isten kegyelme folytán a vizsgadrukk, valamint a felnőtt hittan a kecskeméti piaristáknál együttesen készítetett az olvasására. Hála Farkas István atyának. Három év alatt jutottam a „végére”.

A családi életben, és a hivatás – óvóbácsi lettem – kezdeti bukácsolásában is a Szentírás volt a fő támaszom.

Farkas atyától kaptam lelki könyveket, valamint „rágós”, de mégis lebilincselő teológiai köteteket.

Ismerkedtem főleg könyvekből, hittanos kirándulások és lelkigyakorlatok révén a különböző szerzetes közösségekkel és lelkiségükkel.

A Szentírás mindennapi „eledelemmé” vált. Néha a családban – feleségem és két fiunk társaságában – olvastuk. Sok jó könyv és jó Atyák segítettek az Ó- és Újszövetség egymásra épülését, összefüggéseit megsejteni.

Az egyházmegyei Szinódussal párhuzamosan plébániai munkatárs-képző kezdődött a Kalocsa-Kecskeméti Egyházmegyében. Itt kedves paptestvérek buzdítottak, segítettek az imádságos bibliaolvasásban, és életté váltásra buzdították a résztvevőket.

Egerben a Teológiai Napok során Tarjányi Béla atya személyes példája, tanúságtétele, és Zatykó László ferences atya szavai és magatartása vittek előre. Kecskeméten a Bibliaapostolképző szeminárium Béla atyával, Vágvölgyi Éva testvérrel és segítőkkel vitt sokunkat közelebb Isten szavához.

Itthon, Tiszakécskén néhány fős Bibliakör alakult Kévi Vencel káplán atya vezetésével. A 'bibliamegosztás' folyamán a legjobb alkalom az volt, amikor a kórházba készülõ, fekvõ beteg testvérünk ágát ültük körül. Egyik társunk kisiskolás lánya is aktívan bekapcsolódott. Az együttlét talán számára volt a legemlékezetesebb. Testvérünk már jobban van. Minden bibliamegosztás alkalmával tőle kaptuk a legtöbb imádságos gondolatot.

Három éve a ferences lelkiség vonzásába kerültem. Szent Ferenc életrajzok, könyv boldog Pió atyáról, Szent Ferenc írásai mutatták a Célt és a felé vezető utat a Szentírás alapján. Fr. Dr. Barsi Balázs

OFM atya Biblián alapuló, imádságon átszűrte írásai, gondolatai a társaim a mindennapokban.

Istennek legyen hála a múltban és a ma közöttünk élő szentekért, a szent életű papokért, szerzetesekért és világi testvérekért.

Köszönet és hála Béla atyáéknak, a Biblia terjesztőinek, a Szentírás magyarázóinak.

„És miután testvéreket adott mellém az Úr, senki sem mutatta meg nekem, mit kell tennem, hanem ő, a Magasságbeli nyilatkozta ki nekem, hogy a szent Evangélium szerint kell élnem.”

(Szent Ferenc: Végredelet)

„Boldogabb, aki hallgatja és megőrzi Isten ígését.” (Lk 11,28)

A ferences családban hagyományos ima:

„Imádunk téged, legszentebb Urunk, Jézus Krisztus, itt és a világon levő minden templomodban, és áldunk téged, mert szent kereszted által megváltottad a világot. Amen.”

L. J., Tiszakécske

Tisztelt Munkatársak, a Bibliatársulat dolgozói!

Szeretnék Önöknek kegyelmekben gazdag karácsonyt és új évet kívánni, s megköszönni barátaim, baráti családok, tanítványaim és kollégáim nevében az Önök által közreadott Bibliát, amelyet ezer forintért meg tudtunk venni. Hússzor három kötetet osztottunk szét a faluban, és a szomszédban Bajnán. Az Önök áldásos munkája nyomán egyre többen és többször olvashatják Isten ígését.

Még egyszer köszönjük!

Sz. A., Szomor

Továbbra is kérjük kedves Olvasóinkat, Tagtársainkat, valamint a bibliaapostolképző szemináriumok résztvevőit, írják le és küldjék el szerkesztőségünknek

Szentírással kapcsolatos élményeiket, tapasztalataikat, amelyeket egyéni vagy közösségi szentírásolvasás ill. bibliaórán való részvétel (bibliaóra-vezetés) során szereztek!

Érdeklődve várják beszámolóikat a szerkesztők:

Tarjányi Béla, Vágvölgyi Éva és Székely István

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Bibliaapostolság – Társulatunk egyik legfőbb célkitűzése, hogy „Krisztus hívei előtt szélesre tárja a kaput, hogy hozzájussanak a Szentíráshoz” (Dei Verbum 21). Igyekszünk minél olcsóbban forgalmazni a Bibliát, és ha szükséges, ajándékként is a rászorulóknak rendelkezésére bocsájtani.

Így *Káldi-Neovulgáta teljes bibliánk* bolti ára jubileumi kedvezménnyel továbbra is csak 1400 Ft, egyházi közösségeknek, hitoktatóknak, egyházmegyéknek és *plébániáknak belső egyházi terjesztésre 990 Ft-ért adjuk*. A harmadik kiadás megjelenése óta (1999. augusztus) kb. 12.000 példányt biztosítottunk a hazai katolikus híveknek ezen a rendkívül kedvezményes áron.

Számos esetben *ajándékoztunk* is bibliákat, így pl. Kárpátaljára (50 db), Felvidékre (60 db), katolikus kórháznak (30 db) stb.

A most megjelent *Újszövetség és Zsoltárok* ára ugyancsak kedvezményes (bolti ár: 980 Ft, *egyházi terjesztésben: 790 Ft*). Ez utóbiből rövidesen kiviszünk 2000 db-ot Kárpátaljára (az osztrák Biblia-Verein támogatásával).

Sajnos, minden igényt nem tudunk kielégíteni (Erdélybe kértek 3000 bibliát, Felvidékre és a Vajdaságba több százat), mert az itthoni kedvezményes ár anyagi fedezetét is csak nehezen tudjuk biztosítani (a Biblia árának csökkentéséhez szinte lehetetlen támogatást szerezni).

Az Osztrák Bibliatársulat adományaként *300 db német nyelvű bibliát* osztottunk szét a hazai német nyelvű közösségek iskoláinak.

Továbbképzés – Az esztergomi Lelkipásztori Napok keretében a több mint 200 résztvevő lelkipásztor és hitoktató számára tartottunk előadást a Biblia szerepéről, és egy bibliaolvasás-módszertani bemutató foglalkozást (az ügyvezető elnök és a továbbképzési csoportvezető).

Továbbképzési munkacsoportunk május folyamán a Vajdaságban, valamint a felvidéki hitoktatóknak (Sátoraljaújhelyen) tart bibliaapostolképző szemináriumot.

A budapesti **Jeromos-esték** keretében decemberben *Farkas Attila* atya, az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ vezető munkatársa vetített képek útján is segítette megismerni és közösen végigelmélkedni Jézus gyermekségtörténetének szent helyeit. Januárban *Kocsis Imre* professzor, szemináriumi rektor a Jelenések könyvének arra a pozitív

tanítására hívta fel a figyelmet, hogy a gonoszság erői ellenére Krisztus tanúsága – a keresztyének útján – üdvösséget hoz a világnak. Februárban *Katona István püspök atya* számos példán mutatta be, hogy a családi élet Szentírásban élénk állított erényei hogyan valósulnak meg a szentek életében és sok mai családban is. Márciusban *Bolyki János* református teológiai professzor sokoldalúan megvilágította a János-evangélium egyedülálló módszereit, amelyekkel teológiájának mélységeit tárja elénk.

A Jeromos esték a jövőben is minden hónap második szerdáján 18 órai kezdettel lesznek a Bibliaközpontban (Budapest, VI., Teréz krt. 28. I.em.6.). Április 12-én *Puskás Attila* teológiai professzor „A teremtés, mint a Szentháromság műve” címmel, május 10-én *Bábel Balázs kálocsai érsek atya* tart előadást a Szentírás jelentőségéről. *Június 14-én hálaadó szentmisével* és kötetlen beszélgetéssel zárjuk a félévet.

Társulatunk *pécsi összejövetelei* (a Szent István téri Zárdatemplom hittantermében): felnőtteknek minden hó 3. hétfőjén 18 órakor, ifjúsági bibliaóra minden hétfőn 17 órakor.

Tagdíjak, adományok – Társulatunk mintegy 1800 tagja közül kb. 600-an küldenek évente tagdíjat vagy adományt, többségükben 400-600-1000 Ft-ot (ami nem, vagy alig fedezi az évi négy Jeromos füzet költségeit).

Jelen füzetünkhöz mellékeljük Társulatunk befizetései csekkjét, remélve, hogy Tagtársaink és Olvasóink erőkhöz mértén támogatják munkánkat – vagy legalább a Füzetek önköltségét és a postaköltséget megtérítik (évi 7-800 Ft).

A Szentírás Alapítványt, amelyet Társulatunk hozott létre a bibliaapostolság támogatására, a Fővárosi Bíróság 1999. jan. 1-jei hatállyal közhasznú szervezetté nyilvánította, így támogatóinknak továbbra is lehetőségük van arra, hogy a Szentírás Alapítvány számára küldött adományok 30 %-át az adójukból levonják (a törvényben meghatározott korlátig). Ehhez közölniük kell velünk adószámukat is (kérjük, írják ezt a befizetési csekk Közlemény rovatába). Igazolást a befizetésről csak 1000 Ft-tól küldünk. (Köszönjük megértésüket.)

A Szentírás Alapítvány a fentiek értelmében fogadhatja a Jótévedőink által felajánlott (második) 1%-ot is. Az Alapítvány adószáma: 19639886-1-42.

Kérjük mindazokat, akik a jelzett adókezelvényt nem kívánják igénybevenni, adományaitkat minden esetben a Szent Jeromos Biblia-társulat csekkjére fizessék be.

A Szentírás Alapítvány az illetékes hatóságtól 1999. okt. 25-én megkapta a jötevőink 1999-es évre befizetett adójának a Szentírás Alapítvány támogatására felajánlott 1 %-át, összesen **24.278 Ft**-ot.

Ebből az összegből az Alapítvány **30 db teljes bibliát** ajándékozott **a felvidéki magyar nyelvű katolikus híveknek**. A bibliákat 1999. nov. 4-én átadtuk a Komarno-Komáromi magyar plébániának (a Bibliatársulat által adományozott további 30 bibliával együtt).

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jötevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

A szentségimádások időpontja és az elmélkedések **témája** (Bibliaközpont, minden második pénteken este 5-6-ig) a **SZENTHÁROMSÁG ÉVÉBEN** (ápr.-aug.): ápr. 30: Lk 15,25-32; máj. 12: Csel 2,46-47; máj. 26: Róm 12,12-13; jún. 9: Róm 12,14-16; jún. 23: 2 Kor 7,4-14; júl. 7: 1 Pét 4,12-14; júl. 21: 1 Pét 1,8-9; aug. 4: Jn 16,20-22 .

Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk Tagjai és füzetünk Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kétkézi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában, igen nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében ismételten szívből megköszönni!

A Társulat vezetősége, a Bibliaközpont munkatársai, a Továbbképzési Munkacsoport tagjai és a Szerkesztőség nevében Társulatunk minden Tagjának, Füzetünk Olvasóinak és minden Jötevőnknek szívből kívánok a 2000. Jubileumi Évből

Isten kegyelmében gazdag Húsvéti Ünnepet!

Tarjányi Béla ügyvezető elnök

ÚJDONSÁG!

Megjelent a Káldi Neovulgáta bibliakiadás alapján készült

ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK

egy kötetben (méret: 10,5x16 cm, szín: kék, zöld, bordó).

Bolti ára: 980 Ft.

Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban kezdvezményesen hozzájuthatnak (helyszínen készpénzért 790 Ft, postai szállítással 830 Ft).

A STUTTGARTI KISKOMMENTÁR

eddig megjelent kötetei:

J. Kremer, **2. KORINTUSI LEVÉL**, SKK 8, Ára: 520 Ft

W. Radl, **GALATA LEVÉL**, SKK 9, Ára: 440 Ft

B. Mayer, **FILIPPI és FILEMON LEVÉL**, SKK 11, Ára: 420 Ft

O. Knoch, **1. és 2. TESSZALONIKI LEVÉL**, SKK 12, Ára: 380 Ft

P.-A. Seethaler, **1. és 2. PÉTER LEVÉL, JÚDÁS LEVÉL**, SKK 16,
Ára: 580.- Ft

BIBLIKUS ÍRÁSOK sorozatunk:

SZENTÍRÁSMAGYARÁZAT AZ EGYHÁZBAN, BIR 1, 380 Ft

Mócsy Imre S.J., **MI A BIBLIA?** BIR 2, Ára: 420 Ft

Tarjányi Béla, **BIBLIKUS TEOLÓGIA – Tanulmányok**, BIR 3,
Ára: 560 Ft

Gyürki László, **A BIBLIA FÖLDJE – MAGYAR SZENTÍRÁSFORDÍTÁSOK**, BIR 4, Ára: 420 Ft

BIBLIATUDOMÁNY CD (Káldi Neovulgáta Biblia, konkordancia, 35 biblikus könyv, 600 kép), Ára: 8000 Ft

Isten Szava

Éves hozzájárulás 600 Ft (+ postaköltség)

Én vagyok, ne félj

*»Én vagyok, ne féljetek« Jn 6,20
Előbukkansz a homályból,
Félelmeinkben és szorongásainkban,
megmutatod magad
(mert nem látunk, nem hiszünk)
És azt mondod:
»Én vagyok, ne féljetek«
Én vagyok a kilátástalanság
És a reményt vesztettség,
Ne félj tőle!
Én vagyok a testi szenvedés,
Ne félj tőle!
Én vagyok minden lelki gyötrelem,
Ne félj tőle!
Én vagyok minden szenvedő ember,
Ne félj tőle!
Én vagyok minden szerencsétlen bűnös is,
Ne félj tőle!*

Havva

örökre megmarad
